100 Мүнөө бүхэдэлхэйн социалис республикын байшангые байгуулха зол жаргал манда тудаба, энэ байшангай һуурииие Нэгэдэхи Интернационал табиһан юм **100**

В. И. ЛЕНИН.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *41-дэхи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 230 (10598) | 1964 оной сентябриин 27, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Хүдэлмэришэдэй бүхэдэлхэйн түрүүшын эмхидэлые байгуулагшад **Карл Маркс, Фридрих Энгельс.**

Агууехэ зуун жэл

Арад улас, орон түрэнүүдые эрэйлон һуугша хаан ваангуудай дархис засаг. Ажалша хүнүүдэй толгойгоо үргэжэ, тэмсэлэй ошо абаахадань, тэрэнь дэгжэжэ үргэлгүй байтараа, унтаран залираад, үнөөхил хатуу хэрээгы засаг, үнөөхил дарлалта богоолто байдал, үнөөхил зоболон, хашалан. Хэзээдэшье эбдэрхэ унахагүй хэрэм, хэзээдэшье хубилхагүй ёһо гурим хэбэртэй...

Тэрэ үедэ хүн түрэлтэнэй зол заяанда агууехэ хүбүүд түрөө бэлэй. Карл Маркс Фридрих Энгельс хоёр. Эдэ хоёр гэгээтэн тэрэ холын харанхы үедэ хүн түрэлтэнэй һаруул һайхан ерээдүйе хаража зааһан, тэрэ эбдэрхэ унахагүй гэжэ һанагдадаг хэрэмые нэбтэлэн һандаргаха хабатай хүсэ оложо номноһон юм. Тэрэ ерээдүйнь — коммунизм, тэрэ хүсэниинь—пролетариат, хүдэлмэришэн анги.

«Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн түүхэтэ уряа дохёо Маркс Энгельс хоёр анха түрүүн зарлиглаа бэлэй. Энэ түүхэтэ уряа доро, тэгшэ зуун жэлэй саада тээ, олон оронуудай хүдэлмэришэн ангиин түрүү хүнүүдынь эблэрэн нэгэдэжэ, дэлхэй дээрэ эгээ түрүүшын хүдэлмэришэнэй организаци — Нэгэдэхи Интернационал байгуулаа бэлэй.

Хүн түрэлтэнэй үни удаанай түүхэ домог соо айхабтар ехэ удхатай, үрэ хойшолонгоороо мартагдашагүй үйлэ ушарнууд олон даа. Теэд Нэгэдэхи Интернационалай анха түрүүн эхилһэн хэрэгтэй удхаараашье, хэмжээгээрэшье адлирхуу ехэ, тиимэ түүхэтэ юумэн гэжэ үгы юм.

Мүнөөдэр бүхы оронуудай хүдэлмэришэн анги, таряашад, бүхы түрүү хүдэлмэришэн Нэгэдэхи Интернационалай байгуулагдаһаар зуун жэлэйнь ойе тэмдэглэжэ байна. Энэ ехэ һайндэртөө тэдэнэр ябаһан үнгэрһэн замаа эрьежэ харана, туйлаһан дабаһан илалтынгаа үрэ дүн соголон бүридхэнэ.

Һүүлэй түүхэтэ зуун жэл соо дэлхэй дээрэ айхабтар ехэ социально-экономическа болон политическэ хубилалтанууд болоо.

Октябриин Агууехэ социалистическэ революци илан мандаа. СССР дотор социализм байгуулагдаад, совет хүнүүд коммунизм байгуулгые үргэн далайсатайгаар ябуулжа байна. Хэдэн олон оронуудта социализм амжалтатайгаар байгуулагдана. Тиигэжэ социализм болбол дэлхэйн системэ болоо. Эдэ бүгэдэ түүхэтэ хэрэгүүд марксизм-ленинизмын һүр жабхаланта илалтануудые бүхы дэлхэйдэ гэршэлэн харуулна.

Марксизм-ленинизмын туг доро ябажа, капиталис оронуудай хүдэлмэришэн анги баатарлиг шанга тэмсэл хэнэ. Тэдэнэр социализмын хүсэнүүдтэ, бүхы оронуудай пролетаринарай хатуу нэгэдэлдэ түшэглэнэ.

Дэлхэйн революционно тэмсэлэй гүн урасхаал уруу национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн шудхаран ороно. Энэ хүдэлөөнэй илалтата туг дээрэнь агууехэ Ленинэй уриһан «Бухы оронуудай пролетаринар ба дарлагдангы арадууд, нэгэдэгты!» гэһэн уряа бэшэнхэй.

Тиигэжэ мүнөө сагай агууехэ гурбан революционно хүсэнүүд — социалис оронуудай дэлхэйн нэгэдэл, хүдэлмэришэн ангиин революционно тэмсэл болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн нэгэдэжэ мүндэлбэ.

Нэгэдэхи Интернационалай эхи табиһан агууехэ хэрэг мандажа ябана. Агууехэ хэрэгэй үг дагагшадынь айхабтар ехэ.

Анха түрүүн Нэгэдэхи Интернационалай зорилго болгон табиһан социалис обществые байгуулха зол хуби Россин пролетариадта тудаа һэн.

Интернациональна удхатай гүрэн түрэ байгуулха, элдэб үг яһатанай ёһото найрамдал зохёохо заян Россин үндэһэ яһатанда түүхын үмэнэһөө уршөөгдоо бэлэй.

Россин пролетаринар, мүлжэгдэгшэ арадууд энэ зорилгонуудаа дүүргэхэ замдаа бэрхэшээлэй ехэ бэрхэшээл дабажа ерээ, ядарал хохидолшье бэе дээрээ даажа гараа. Теэд хэды бэрхэшээлэй тохёолдобошье, хэды ехээр гэзгэдэл хохидолдо оробошье, тэдэнэр гэдэргээ сухаряагүй, хэзээшье сухарихагүй. Эдэнэр иигэжэ ябахадаа, интернациональна эгээ хүндэтэй үг зорилгоёо дүүргэнэбди гэжэ үнэн зүрхэнһөө ойлгодог.

Совет хүнүүд үндэһэ яһаараа илгараагүй, ангиингаа мэдэрэлээр, үг зорилгоороо нэгэдэн ябажа социализм байгуулаад, мүнөө коммунизм байгуулжа байна. Хэрбээ үндэһэ яһаараа илгарха болоо юм агша һаа, жэшээлхэдэ, манай бишыхан буряад арад баяд ноёдойнгоо засагһаа яажа мултарха бэлэй, нютаг ороноо хайшан гэжэ шэнэдхэн хубилгаха бэлэй! Улаан-Үдэ хотодомнай томо томо завод, фабриканууд хүдэлжэ байна, оперо, баледэй театр арад зоноо баярлуулна, ой тайгын, газар үһанай баялигууд ажалша хүнэй туһада ашаглагдадаг болоо. Эдэ бүхэмнай арадуудай аха дүүгэй нэгэдэлэй, бэе бэедээ туһалалсаһанай ашата үрэл даа!

Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые шангадхахадаа, коммунизм байгуулхадаа, бэшэ бэшэ арадуудай үмэнэ интернациональна үүргэеэ дүүргэнэбди гэжэ совет хүнүүд хэлэнэ. Энэнь аргагүй зүб. Энээгээрээ социализм байгуулжа байһан оронуудташье, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байһан арадуудташье туһалнабди. Энээгээрээ эб найрамдалда харша хүсэнүүдэй бүлимтаралгыень сарабди.

Интернационализм гэдэгнай эгээл энэл даа. Иимэ үзэл суртаалые тунхаглаһан Нэгэдүгээр Интернационалай хэрэг хэзээдэшье мартагдашагүй. Энэ хэрэгые мүнхэлһэн хүшөө памятнигынь манай байгуулжа байһан коммунистическэ общество!

НУУРТА ТАЛЫНХИДАЙ 99.500 ЦЕНТНЕР

ХАЛУУН БАЯР, БАЯСХАЛАН ХҮРГЭНЭБДИ, ЯРУУНЫНХИД!

Нарһатаһаа абтаһан

ТЕЛЕГРАММА

АЖАЛ АМЖАЛТА АСАРДАГ

Хүдөө ажахынгаа үйлэдбэриие интенсификациин замаар эрхилхын түлөө эхи табиһан түрүүшын жэлдэ манай үйлэдбэриин управлениин үргэн олон таряашад болон малшад газар таряалангай, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар бараг һайн амжалта туйлаба.

Эхэ орондоо ороохо таряа элбэг ехээр худалдахаар хараалжа абаһан социалис уялгаяа болзорһоонь урид, сентябриин 25-да дүүргэһэн тухайгаа үргэн Яруунын таряашад баяр баясхалантайгаар мэдээсэнэ. Яруунынхид шэнэ ургасаһаа 95 мянган центнер ороохо таряа гүрэндөө худалдаха байһан һаа, тэрэнээ 99,5 мянган центнертэ хүргэбэ. Энэмнай жэл хахадай түсэб болоно бшуу.

Энэ амжалтада Нарһатын совхозой таряашад болон механизаторнууд хүбитаяа нилээд горитойхоноор оруулба. Тэдэнэр түсэбөө 2,5 дахин дүүргэжэ, Эхэ орондоо 14 мянга шахуу центнер ороохо тушаагаад байна. Тэрэшэлэн Яруунын совхоз, «Дружба», «Победа» колхозууд баян ургаса ургуулжа, тэрэнээ хуряажа абаба.

Талха худалдалга үргэлжэлһээр.

Яруунынхид үшөө нэгэ ажалай эрхим амжалта туйлаба. Малшаднай мяха, һү, ноохо, үндэгэ абаха, гүрэндэ худалдаха 9 һарынгаа түсэб болзорһоо уридшалан дүүргэһэн тухайгаа мүн лэ элидхэбэ.

Октябриин революциин илан мандаһан 47 жэлэйнь ойн баярые эрхим бэлэгтэйгээр угтахаар Яруунын таряашад болон малшад ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Хүдөөгэй ажалшад таряа хадалгые, намарай паар хахалалгые, тэрэшэлэн хүрэнгын үрэһэ хааха хүдэлмэриие һаяын сагта дүүргэхын түлэдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байһан үетэй. Малшаднай адууһа малаа тарган тобироор ондо оруулхын түлөө баһал эршэ түгэсөөр ажаллажа байна.

Г. ТЮМЕНЦЕВ,
үйлэдбэриин управлениин начальник.
Н. ПАВЛОВ,
хүдөөгэй парткомой секретарь.
Ц. ЖАЛСАНОВ,
аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.
Ч. ДЫМЧИКОВ,
ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй секретарь.

Түнхэнэй, Кабанскын, Хяагтын, Улаан-Үдын, Зэдын, Яруунын управленинүүдэй ажахынууд гүрэндэ таряа худалдаха, тушааха социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Мухар-Шэбэрэй, Хориин таряашад уялгаяа мэнэ мэнэ дүүргүүтэй байна. Харин Баргажанай колхоз, совхозууд орооһо тушаалгаар гээгдэһэн зангаараа.

РЕСПУБЛИКЫН УЯЛГА 7,5 миллион пүүд

ЭЛЕ ВАТОР

1 % 1

120 110 100 90 80 70 60 50 40 30 20 10

М-ШЭБЭР 450 — ХЯАГТЫН 165 — ЗЭДЫН 140 — У-УДЫН 130

ХОРИИН 130 — ЯРУУНЫН 95 — БАРГАЖАН 50 — ТҮНХЭН. 48 — КАБАНСК 50

Управленинүүдэй таряа тушаалга (процентээр). Уялгань (мянган центнерээр).

Эбтэй ажалай үрэ ехэ

Манай колхоз гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа управлени дотороо эгээл түрүүлэн дүүргээ һэн. Бүхыдөө 12 мянга гаран центнер ороохо таряан худалдагдаа.

Таряа хуряалгые бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада колхозоймнай механизаторнууд нэн түрүүн техникээ һайнаар заһабарилаа. Тиигэжэ һаадгүйгөөр ажаллаба ха юмбибди. Поли дээрэ гараһан комбайнуудай, тракторнуудай эбдэрхэ ушар энэ намар үзэгдөөгүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Заримдаа баһа сага юумэнһээ агрегадай зогсохо болоо һаа, механизаторнууд бэе бэедээ туһалалсажа байгаад, ажалаа һаатуулдаггүй байгаа юм.

Иигэжэ эбтэй эетэйгээр ажаллажа байхадаа хүдэлмэримнай урагшатайгаар ябаа бшуу. Би энэ жэлдэ өөрынгөө даажа байһан «С-6» комбайнаар 300 гектар таряа хуряажа абаха зорилго табяа һэм. Хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилээд һайнаар ажаллахые оролдооб. Хура бороо ороһон сагта ажаллахагүйһөө бэшэ, наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ агрегаднай ямаршье һаадгүйгөөр хүдэлөө гээшэ. Мүнөө үедэ 267 гектар хуряагаад, бүхыдөө 3122 центнер таряа сохижо абаад байнабди. Мүн колхозоймнай түрүү комбайнернуудай нэгэн Кирилл Кушнарев магтаалтайгаар ажаллаба. Тэрэнэй лаалаг агрегадай хид хамта 263 гектар хуряалга хээд, 3 мянга гаран центнер таряа сохижо абаад байна.

Тиихэдэ комбайнернууд нүхэд Чебунин, Батурин, Думнов гэгшэд элдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаа.

Комбайнуудые бүтээсэтэйгөөр ашаглаха гээшэ ажалые ямараар эмхидхэһэнһээ болодогынь элитэ. Тиимэһээ механизаторнууд ажалай гурим наринаар сахидаг байгаа.

Хуряалга дүүрэхэнь ойртожо байна. Мүнөө бидэнэр ороохо таряагаа шадаал һаа түргөөр лэ хуряажа абахые оролдонобди. Энээнэй хажуугаар тоогууд дээрэхи ажал һаатанагүй. Колхозоймнай гэшүүд гүрэндэ таряа тушаалгаяа дүүргэһэн сагһаа хойшо ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада үрэһэ хүрэнгээ бэлдэжэ байнхай.

И. ДАВЫДОВ.
«Дружба» колхозой комбайнер.

АЖАГЛАЛТА. Республикымнай колхоз, совхозууд сентябриин 25-най үдэрэй эсэстэ Эхэ оронойнгоо амбаарта хамтадаа 7.610.000 пүүд ороохо энэ жэлэй шэнэ ургасаһаа адхаба гэһэн баяртай мэдээсэл абтаба. Зүгөөр тэрэнэй тоодо колхоз, совхозуудай урдань гүрэнэй элдэб жасаһаа уриһаар абаһан ссудын бусаалта болгон тушаагдаһан ороо̀һэн оролсоһон байна. Иихэлээрээ социалис уялгымнай дүүргэлтэ 7.402.000 пүүд болобо.

Ахын малшадай илалта

Ахын аймагай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлэн, ехэ амжалта туйлажа байна. Малшадай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар аймагай колхозууд мяха тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ.

Сентябриин 24-нэй байдалаар 6440 центнер мяха гүрэндэ тушаагдахын орондо 7390 центнер худалдагдажа, 9 һарынгаа түсэбые аймагай колхозууд үлүүлэн дүүргэбэ.

Илангаяа ехэ амжалта Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд туйлаа. Зунай бэлшээриин үедэ адууһа малаа һайнаар адуулжа, энэ колхоз мяха ехээр тушаагаа юм.

Мүнөө аймагаймнай ажалшад арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, мяха тушаалгаар жэлэйнгээ түсэбые КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй эхилтэр дүүргэхээр хараалба.

М. ГАРМАЕВ,
парткомой секретарь.
Д. ОШОРОВ,
аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Эстониин Совет Социалис Республикын ажалшадта

Фашис эзэмдэлгэһээ республикын сүлөөлэгдэһөөр хорин жэлэй ойтой дашарамдуулан, Эстониин ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

Фашизмда эсэргүүсэн Советскэ Союзай арадуудай хабһан хамтын тэмсэлдэ, гитлеровскэ булимтаргашадһаа манай орониие сүлөөлхэ хэрэгтэ ажалда дуратай, эрэлхэг зоригто эстон арад горитой туһа нэмэри оруулаа.

Өөрынгөө Эхэ оронойн эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө ами наһаяа зорюулһан сухаринагүй сэрэгшэд, арадай дундаһаа бодоһон тэмсэлшэд тухай, фашизмда эсэргүү бүхы шэн зоригто тэмсэлшэд тухай гэгээн һайхан дурасхаалые совет арад хэтын хэтэдэ һанажа ябахал.

Коммунизм байгуулха асари ехэ зорилгонуудые шиидхэлгэдээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень Эстониин ажалшадта хүсэнэбди.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** | **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

СССР ГДР ХОЁРОЙ ХООРОНДОХИ ДОГОВОР ЭСЭСЛЭН БАТАЛАГДАБА

МОСКВА, сентябриин 25. (ТАСС). Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, харилсаа холбоон тухай Советскэ Союзай болон Германиин Демократическа Республикын хоорондохи договорто 1964 оной июниин 12-то Москвада гар табигдаа һэн. Энэ договорые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум мүнөөдэр эсэслэн баталба.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, харилсаа холбоон тухай Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Германиин Демократическа Республикын хоорондохи договорые эсэслэн баталха тухай

Хани барисаан, харилсан туһалалсалга, харилсаа холбоон тухай Совет Социалис Республикануудай Союзай болон Германиин Демократическа Республикын хоорондохи договорто 1964 оной июниин 12-то Москвада гар табигдаад, СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр баталагдаа, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссинуудаар һайшаагдаад, эсэслэн баталхын тулада табигдаба. Энэ договорые **эсэслэн баталха.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. МИКОЯН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1964 оной сентябриин 25.

1864 КОММУНИЗМЫН ЭХИН ҺУУРИ ТАБИҺАН

ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ ГЭРЭЛТЭ ЗАМААР

Ази, Африкын гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй бүхэдэлхэйн конференцидэ хабаадаха аза хубитай байгаагшаб. Хоёр түбиин арадуудай этигэмжэтэдэй ехэ хуралдаан манай орон дотор үнгэргэгдэһэндэнь бүришье баясамаар һэн. Байгша оной май һарын эхеэр Азербайджанай ССР-эй ниислэл — Баку хотодо Ази, Африкын хорин табан гүрэнүүдэй делегадууд ерэжэ, колониализмын дарлалтаһаа эсэслэн мултархын түлөө тэмсэлые улам шангадхаха, харин дарлалтада байһанаа сүлөөрһэн, шэнэ ажабайдал байгуулжа эхилһэн залуу гүрэнүүдтэй харилсан туһалалсалгые саашадань бүри үргэдхэхэ гэһэн гол асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Гурбан үдэрэй туршада агууехэ хуралдаан, хани халуун уулзалга, хөөрэлдөөн нүхэдэй ёһоной оршон байдалда, али талиидаа аша туһатайгаар үнгэрөө. Энэ конференци хадаа эб найрамдалай, демократиин, социализмын түлөө дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэнэй тэмсэлдэ мартагдашагүй хуудаһа боложо гэжэ делегадуудай үндэр дуугаар тэмдэглэгдээ һэн.

Конференциин дүүрэһэнэй хойто үдэр бүхы делегадууд Баку город шадарай колхоз, совхозуудаар аяншалка, тэндэхи ажалшадай халуун угтамжада хүртөө. Совет арадай түйлаһан ажахын, соёл гэгээрэлэй түйлай ехэ хүгжэлтөөр танилсажа, һайн һайхан сэдьхэлтэй шэнэ нүхэдөөрөө омогорхохын ехээр омогорхоно, баясанабди гэжэ холоһоо ерэһэн хүндэтэ айлшаднай, маанадай гарнуудые шангаар адхан, «баяртай, дахинаа ушартараа» гэжэ үнэн зүрхэнһөө хэлээ һэн.

Намда, буряад арадай эгээлэй түлөөлэгшэдэ, тудаһан энэ мартагдашагүй ушар мүнөө, коммунис Интернационалай анха түрүүн мүндэлһэнһөө хойшо зуун жэлэй гүйсэжэ байһантай дашарамдуулагдан, бүришье үнэтэй сэнтэйгээр, гүнзэгы удха шанартайгаар һанагдана. Манай үе сагта империализмын хүсэнэй һүнөөгдэжэ, национально-сүлөөрэлгын һүртэ хүдэлөөнэй улам эршэдэжэ, хүгжэлтын шэнэ замда ороһон залуу гүрэнүүдэй үдэр бүри шахуу мүндэлжэ байхада — эрхэ сүлөөгэй энэ гэрэлтэ һайхан зам I Интернационалай мүнхэ захяаһаа эхитэй байгаа гэжэ дахин дахин этигэнэбди.

А. ОШИРОВ.
Социалис Ажалай Герой.

В. И. Ленин Коммунис Интернационалай 1 конгрессэй президиумдэ.
Москва, 1919 оной март.
ТАСС-ай фотохронико.

ГҮН СЭДЬХЭЛЭЙ БОДОМЖОНУУД

Түрэһэн нютагтаа, бага балшар наһаяа үнгэргэһэн унаган дайдадаа ерэхэдээ, хүнэй бүхы наһандаа ябаһан намтарынь илангаяа хурсаар досоо ородог гэжэ зүб ха даа. Үнгэрэгшэ жэлдэ түрэһэн нютагаа — Венгри айлшалжа ерээб. Хэн мэдэбэ даа, табяад жэлэй үнгэрһэн хойно орон нютагтаяа золгохоб гэжэ. Тиигэбэшье, үншэн хабһанайм оёорто нэгэл найдабари ябадаг һэн ха. Үнэхөөрөө хада хадатаяа уулзадаггүй, харин хүн хүнтэеэ золгодог юм гээд арад зон тон зүб хэлсэдэг. Би түрэл саданартаяа уулзажа эльгэлээлби.

Тэнгэриин бүрхэг үдэр — дэлхэй дээгүүр буугай дариин утаанай униартажа байһан үедэ буу барижа нютаг оронһоо гаража ошоо һэм. Тэрэ сагһаа хойшо табяад жэлэй үнгэрһэн хойно нарата һайхан үдэр баглаа сэсэг баринхай хүгшэнтээ сугтаа унаган дайдаяа орожо ерээб. Теэд минии досоохи һанамжа бодомжонууд ямар байгаа гэжэ һананат.

Түрэл нютагайм иигэжэ һалбаран хүгжэхын түлөө, коммунис үзэл сурталай түгэс хүсэн болон бодотоор бэелхын түлөө бидэнэр, интернациональна сэрэгшэд, хаа хаанагүй — минии түрэл Забайкалидашье, Сибирьтэшье, Алас Дурнадашье, Украинадашье тэмсэжэ дайлалдаа гээшэ хабди гээд бодоном. Түрэл нютагтам болоһон хубилалтануудые хараха бүреэ олон бодомжо зосоом түрэнэ, минии нүхэдэй — интернациональна бригадын гэшүүдэй, минии шуһаяа адхаһан Забайкалай ороноойм, номин хүхэ Байгалай эрьеэр дайлалдаһан, тэмсэһэнээ шэжэ саһан дээрэхи шэб шэнэхэн мүр шэнгеэр һанана хэбэртэйб.

Култук, Танхой, Мысовая, Посольск гэжэ байгаад һуурин тосхонууд, Дээдэ Үдэ город, Онгостой, Шэтын областиин Могочи, Сковородино... гэхэ мэтэ нютаг орон — эдэ бүгэдэмнай интернациональна сэрэгшэдэй дайлалдаһан газарнууд ха юм. Энээ руу болоһон дайн байлдаануудые дэлгэрэнгыгээр бэшэхэ болоо һаа, олон таба юумэ тоолохоор аад даа. Теэд тиигээд яахамнайб.

Забайкалида Совет засаг тогтоохын тулада интернациональна сэрэгшэд — венгернүүд, чехүүд болон бусад үндэһэ яһатан хабаадалсаһан байха. Каландарашвили, Лавровой сэрэгшэдэй олонхинь венгернүүд байһан. Мүн ородууд, чехүүд, австрийцууд ябалсаа һэн даа. Бишье бүлэг сэрэгшэдые даажа ябаһан хүм. Дайнай дүүрэхэдэ, мантай сугтаа ябаһан интернациональна сэрэгшэд эндэ үлэһэн юм. Тиигэжэ бидэнэрэй венгернүүдэй нютаг орон — Советскэ Союз болонхой. Венгер арадай гайхамшагта хүбүүн — Матэ Залка Испаниин газар дээрэ баатарай үхэлөөр наһа бараа. Энэмнай аха дүүгэй интернациональна уялга болоно ли юм.

Ахамад үетэн иигэжэ өөһэдынгөө интернациональна уялгаяа дүүргэлэбди гэжэ мэдүүлхэ эрхэтэйб. Энээнэйгээ ашые үрые бэеэрээ үзэжэ, хаража байнабди. Энэ аша үрэмнай — социалис дэлхэйн гол гуламта — Советскэ Союз болоно. Энэмнай минии тоонтото нютаг — Венгри болоно. Энэмнай дэлхэйн социалис системэ болоно. Эдэ бүгэдэ маниие баярлуулангүй яахаб даа!

Арпад ХОРВАТ,
пенсионер, Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг.

АХА ДҮҮГЭЙ АЛТАН ЗУЛА СЭСЭГ

Далайн шиигтэй манан соо хамаг буритай нюусаяа хадагалжа, хари газарай баялиг тээшэ хурса хюмһатай һабараа һарбайгаад, юртэмэсэ дээрэ абаахайн шүлһэ татажархёод, заахан гүрэнүүдые бүхэлеэр залгижа байгаа Англиин түрэнэй алаг зүрхэн болохо — шууяата Лондон дээрэ нэгэтэ тохёолдоһон сэлмэг, үүлэгүй үдэр галта сахилгаан огторгойгоороо ялбалзан замби түбиин түмэниие гайхуулба. Эгээл энэ хадаа 1864 оной сентябриин 28-най үдэр бэлэй...

Сент-Мартинс Холлын тэбэнэ үзүүртэй үргөө бахананууд заяа һүлдэ түхөөн тараажа байһандал өөдөө һуунайлдан үүлэгүй тэнгэридэ харагдана. Энэ ордонгой үргэн ехэ зал дотор сугларһан газар бүриин элдэб яһатан Африка, Сибирьһээ анхилһан гал шуурган хоёроор амилжа, Азиин дарлагдаһан ажалша түмэн тухай шаналан зэбүүсэжэ, Европын гүрэнүүдэй хоорондын ухал хюмараае үзэн ядаха зуураа, хаанта Россин хабарга жорон һоёогоо Польшо гүрэнэй хүдэлмэрилшэдэй амин һуга уруу хадхаад, дахин дахин дарлалтын гэнжэ шэдэлэн байгаа яһан һабар хам бажуухын тула Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэл — Нэгэдүгээр Интернационал байгуулһан юм! Энэ байгуулагдаһан Интернационалай амин, һүлдэнь болохо Карл Марксай үгэ хэлэжэ эхилхэдэнь, түмэн жэл мүнхэ ногоон набшатай байдаг дуб модоор хэһэн ендэрэй хии угалза татаһан дүлэн хээнүүдынь — улаан лааг дороһоо соробхилон байһандал үзэгдөө һэн. Бажагар зүрюу үргэнэйнь бабагар һахалай булад хүхэ үнгын нюруу дээгүүр сардагдаһан сагаа мүнгэн хилгааһанууд, тэрэнэй хэлэһэн үгэ бүхэнһөөнь одо мүшэдые ошотуулан харагдадаг байба. Иимэ нэтэн түүхэтэ үдэрэй эхин дээрэ, Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй суглаан дээрэ — тэрэнэй саг зуурын Генеральна Совет һунгагдаһан юм. Энэ Интернационалай эмхидхэлэйнь Манифестһээ эхилээд, Францида болоһон граждан дайнай Воззвани хүрэтэр бүхы хуули тогтоолнуудынь дэлхэйн пролетариадай агууехэ вождь болохо Карл Марксай суранзан булад гуурһанай эри үзүүрээр һиилэгдэһэн байха!

Манай замби түби дээрэ нэн түрүүн тогтоһон Совет гүрэнэй түб ниислэл болохо Москва городой Кремлиин одонгуудай оно туяа дүшэн долоон жэл соо I Интернационалай элшэ нараар амилжа, агууехэ ород арад түрүүтэйгээр Кавказ, Сибирь хамаагүй, Украина, Хальмаг өөрэгүй, татар, яхадшье байгаа яаха һэм хамтадаа, буряад, латышууд бултадаа, хэдэн олон яһатан үһэ арһанайнгаа үнгөөр илгалсангүй аха дүү боложо хамтараад, дэлхэй дээрэ түрүүшын социалис гүрэн тогтоожо, дэлхэй дээрэ түрүүлэн нидэһэн космонавтнууд — ород яһанай Гагарин ба украинец Попов, чуваш яһанай Николаев болон бусад космонавтнуудай баатаршалгаар агууехэ Марксай һургаалай дүлэн улаан тугай бэхижэн мандажа байһаниие гэршэлнэ ха юм! Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша, марксизмын сэсэн мэргэн теоретик, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй агууехэ вождь, бүхы дэлхэйн ажалшадай инаг багша Владимир Ильич Ленин хадаа марксизмын энэ һүр жабхаланта туг бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ түрүүлэн үргэжэ, манай орон дотор коммунизм байгуулха зам заагаа. Анха түрүүн I Интернационалай тогтоһонһоо эхи абаад, марксизм-ленинизмын илагдашагүй туг доро бүхы дэлхэйн ажалша арад хани барисаатайгаар жагсанхай. Капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиин хүдэлөөн үдэрһөө үдэр бүхэндэ шэнэ шэнэ илалтануудые түйлажа, өөһэд хоорондынгоо хани барисаае үргэнөөр бэхижүүлнэ.

Нэгэдүгээр Интернационалай агууехэ вождь Карл Марксай һургаал бүри түүхэтэ үни сагһаа эхилээд ородой түрүү үзэлтэй хүнүүдтэй, революционно демократуудтай нягта холбоотой юм. 1960 гаран оной үедэ Карл Марксай библиотекэ соо 100 гаран ород номууд бии боложо захалаа һэн. Тэдэнэй олонхи номуудынь Петербург городһоо абтаһан байгаа. Марксай уншаһан зарим ород номой мүрнүүдэй эхеэр тэрэнэй карандашаар тэмдэглэһэн тэмдэгүүд мүнөө хүрэтэр хадагалагданхай бии. Добролюбов, Чернышевский, Герцен, Салтыков-Щедрин, Гоголь, Пушкин, Лермонтов гэгшэдэй номуудые Карл Маркс гар доро дүтэхэн байлгахаһаа гадна, словарь хэрэглэнгүй уншадаг болоһон юм гэдэг. Агууехэ Чернышевскиин шаби Герман Лопатинай анха түрүүн Карл Маркстай золгоходонь, бараг һайнаар ород хэлэ шудаланхай тэрэ мүнөө ерэһэн айлшанайнгаа эрдэм бодолые шалгангаа, элдэб асуудал түрэлхи хэлэн дээрэнь табиһан байгаа.

Анха түрүүн Лопатинай золгоһон үдэрһөө эхилээд Чернышевский тухай Карл Маркс хүндэтэй үгэнүүдые хэлэдэг юм һэн. Герман Лопатин Лондон дээрэ байха зуура, агууехэ Карл Марксай «Капитал» гэжэ номые ород хэлэн дээрэ нэн түрүүшынхеэ оршуулжа захалһан. Энэ эрид Лопатинай агууехэ ажал, һанал бодолынь эсэстээ хүрэжэ, ород арадые Марксай «Капиталтай» нэн түрүүн танилсуулһаниинь хэлэшэгүй удха шанартай бшуу.

«Земля и воля» гэжэ хаанта засагта эсэргүү бүлгэмдэ хабаадалсаһанайнгаа түлөө гар хүлдөө түмэр гэнжэ шаггагалжа, манай Сибирь нэмнагдан ерэһэн Николай Серно-Соловьевичын түрэһэн дүү Александр Серно-Соловьевич I Интернационалай ажал ябуулгада мүн лэ эршэмтэйгээр хабаадалсаһан юм.

Александр Серно-Соловьевичые зоробо Карл Маркс эрхимээр сэгнэхэһээ гадна, Лейпциг городто һаяхан гараһан «Капитал» гэжэ номоо халуун гараараа ород нүхэртөө бэлэглэһэн байгаа.

Аяар зуун жэлэй саанаһаа I Интернационалтай таһаршагүй холбоо амисхал байгуулһан манай Коммунис парти, агууехэ Ленинэй үүсхэл оролдолгоор, бидэнэр, Сибириин арадууд, өөһэдынгөө автономито республикануудтай, областьнууд ба округуудтай болонхойбди. «Зүүн зүгэй арадуудай һуудаг газарта РКП(б)-гэй зорилгонууд тухай» асуудалаар РКП(б)-гэй тогтоолой проектые 1920 оной октябрь һарада Ленин бэшэһэн юм. Сибирьтэ совет автономи байгуулха тухай Ленинэй һургаалай ашаар буряадууд, яхадууд, хакасууд, эвенкнүүд, ханты, алтай ба тува мэтын арад үндэһэтэн өөһэдынгөө национальна гүрэнүүдтэй болоһон байнабди.

Манай Буряадай АССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдэй асари түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта хүн зоноймнай тоо хэлэшэгүй түргэнөөр үдөө. Буряад оронойм үргэн ехэ тала дайдые шэнэдхэн хүгжөөхын тула олон тоото машина, механизмуудһаа гадна, мүн эрдэм ехэтэй мэргэжэлтэд — национальна кадрнуудай үдэр бүри ургажа байханы омогорхолтой. Манай Сибириие экономическа ба социально-культурна талаарнь хүгжөөхэ тушаа гол шухала асуудалнуудые, анха сагһаа гээгдэнги байһан энэ хизаарые бүхы талаарнь түүхын богони болзор соо түрүү зэргэдэ үргэн гаргахаһаа гадна, мүн коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгын шиидхэхы район болгохо асуудалнуудые Коммунис партиин, Совет гүрэнэй, Сибириин ажалшадай үмэнэ нүхэр В. И. Ленин хододоо табидаг байгаа.

Агууехэ Ленинэй захяа заабари манай республика дотор хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэнхэй. I Интернационалай байгуулһан һабагша утаһаар арад түмэнтэй хани барисаагаа хэлэшэгүйгөөр үргэдхэхэ, экономическа талаараа жэшээлэшэгүй амжалта түйлаһан Буряадаймнай республикын фабрика, заводуудай ба зарим комбинадуудай гаргаһан продукцинууд орон дотороо таран дэлгэрхэһээ гадна, Европын, Азиин олон ондоо оронуудаар худалдаанда ошоно бшуу. Улаан-Үдын шэлэй заводой гаргаһан сонхын шэлнүүд Корей, Вьетнам болоод Монгол гүрэнүүдэй барилгануудта саг үргэлжэ эльгээгдэдэг. Үшөө «Электромашина» заводой ба ЛВРЗ-гэй бүтээһэн продукци Польшо, Чехословаки, Венгри, Германиин Демократическа Республика, Инди ба бусад оронуудаар эльгээгдэһэн байха юм. Энэ хадаа агууехэ Октябриин революциин ашаар, I Интернационалай һүлдэ уряал доро манай Буряад АССР-эй хүгжэн ургажа, урданай мал ажалаа, нүүдэл байдалаа үндэһөөрнь хубилган социалис индустритай болохоһоо гадна, дэлхэй дээрэ уласхоорондын удха шанартай хани барисаае улам бэхеэр байгуулжа ябаһаниемнай гэршэлнэ.

Д. БАТАЖАБАИ.

Научна социализмын мүндэлһэн хүгжэлтэ

Тоо, баримтанууд

Нэгэдэхи Интернационал мүнөө үе сагай уласхоорондын хүдэлмэришэнэй болон коммунис хүдэлөөнэй үндэһэ һуури тогтоогоо.

XIX зуун жэлэй тэн багаар, I Интернационалай бии болохын урда тээ, дэлхэй дээрэхи промышленна хүдэлмэришэдэй тоо 10 миллионһоо үсөөн байгаа. Тэдэнэр капиталистнуудай боолнууд байһан. Мүнөө зуун жэлэй үнгэрөөд байхада, капиталис оронуудай промышленна хүдэлмэришэдэй тоо 180 миллион шахуу болонхой. Мүн эды тооной хүдэлмэришэд Ази, Африка болон Латиин Америкын хүгжэжэ байһан оронуудта тоологдоно.

42 МИЛЛИОН КОММУНИСТНУУД

«Хүрэнгэтэн ангинуудай байгуулһан хуушанай бүхы партинуудта эсэргүү тусхай политическэ парти», тэрэшэлэн хүдэлмэришэн ангиин эмхидхэхэ ябадал социальна революциин илалтын шухала эрхэ нүхэсэл мүн гээд I Интернационал соносхоо бэлэй.

Тиимэ парти байгуулха замай түрүүшын алхам гэхэдэ, 1847 ондо Маркс, Энгельсэй байгуулһан Коммунистнуудай союз болоно. Гэбэшье энэ Союз олониитые нэгэдүүлһэн эмхидэл байгаагүй: оройдоол 400 шахуу гэшүүдтэй һэн. Имагтал I Интернационал — олониитые нэгэдүүлһэн, уласхоорондын пролетарска парти мүн байһан. Тэрэнэй зэргэдэ хэдэн арбаад мянган хүдэлмэришэд жагсаһан, секцинүүдынь Европын, Америкын оронуудаар хүдэлжэ байгаа.

Коммунистнууд — I Интернационалай үе залгаһан хүнүүд мүн. 1918 ондо, Россида Октябриин революциин болоһоор жэл үнгэрөөд байхада, дэлхэй дээрэ 10 коммунис парти тоологдодог һэн. 1957 ондо тэдээнэй тоо 75, харин мүнөө — 95-һаа олон болонхой. Мүнөө үедэ дэлхэй дээрэ 42 миллион коммунистнууд тоологдоно.

Коммунис хүдэлөөн — мүнөө үе сагай эгээл томо, эгээл нүлөө ехэтэй политическэ хүсэн болонхой. Тэрэ хадаа энэ хүдэлөөндэ хабаадагшадайнгаа, тэрэнэй тала баригшадайнгаа тоогоор, мүн өөрынгөө соёл сурталай, нииитэ-политическэ нүлөөнэйнгөө талаар мүнөөдэрэй бусад бүхы политическэ хүдэлөөнһөө, эмхинүүдһээ хүсэтэй юм.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ОЛОНИИТЫН ЭМХИНҮҮД

I Интернационалай бии болоходо хүдэлмэришэдэй багахан хубинь өөһэдынгөө профессиональна эмхитэй байһан. Агууехэ Октябриин социалис революциин урда тээхэнэ дэлхэй дээрэхи профсоюзуудай гэшүүд 15 миллион тоотой бэлэй. Харин мүнөө 200 миллионһоо олон хүдэлмэришэд, алба хаагшад профсоюзуудта нэгэдэнхэй.

Хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэлэй түлөө тэмсэхэ гэжэ I Интернационалай соносхоһон дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй шухалын шухала ёһо гурим мүнөө сагта онсо ехэ удха шанартай.

Маркс, Ленинэй һургаалаар ябаһан коммунистнууд уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлэй түлөө тэмсэлэй манлай болонхой. «Манай парти, — гэжэ Н. С. Хрущев хэлэнэ, — хүдэлмэришэн ангиин бүхы отрядууд болон эмхинүүдэй ажал ябуулгын нэгэдэлэй түлөө оролдоно».

БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ...

Бури республикын тогтоһон түрүүшын жэлнүүдтэ Маркс, Энгельс, Ленинэй зарим зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ хуушан монголоор хэблэгдэн гарадаг болоһон түүхэтэй. Гэхэ зуура революциин урда тээшье буряад арадай зарим түрүү түлөөлэгшэд марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые ород хэлэн дээрэ уншадаг байһаниинь мэдээжэ. Маркс, Энгельс, Ленинэй зохёолнуудһаа энэ үндэһэ абажа, тэдэнэй сэсэн мэргэн һургаалаар шэнэ байдал буряад арадай зохёохо хүбин заяатай байгаа бшуу. Бури тэдэ жэлнүүдтэ уласхоорондын пролетариадай гимн «Интернационал» гэжэ дуун буряад хэлэн дээрэ зэдэлжэ эхилээ һэн. Тиигэжэ манай арад Интернационалай үзэл сурталые манлай дээрээ үргэжэ, хэтынгээ шэнэ замда ороһон байна бшуу.

1938 онһоо хойшо буряад хэлэн дээрэ гараһан марксизм-ленинизмын классигуудай номуудай данса манайда наринаар хадагалаатай байдаг. «Марксизм ба восстани», «Коопераци тухай», «Маркс ба марксизм тухай» гэжэ В. И. Ленинэй зохёолнуудаар энэ данса нээгдэдэг. Буряад хэлэн дээрэ гараһан В. И. Ленинэй номуудай тоодо «Империализм — капитализмын дээдэ шата», «Гүрэн ба революци», «Нэгэ алхам урагшаа, хоёр алхам гэдэргээ», «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд» гэжэ гайхамшагта зохёолнууд оролсоно. 1938 онһоо 1961 он хүрэтэр Владимир Ильичэй зохёолнуудай 43 ном 160 мянган хэһэг тиражтайгаар хэблэгдэн буряад хэлэн дээрэ гаранхай. Гэхэтэй хамта Сталинда һүгэдэн шүтэдэг жэлнүүдтэ В. И. Ленинэй зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ тон үсөөнөөр гарадаг байгаа. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ, 1941 онһоо 1945 он хүрэтэр Ленинэй нэгэшье ном буряад хэлэн дээрэ хэблэгдээгүй.

Мүн Карл Марксай, Фридрих Энгельсэй зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. «Коммунис партиин манифест», Ф. Энгельсэй «Карл Маркс», «Һармагшанай хүн болоһон ябадалда ажалай үүргэ» гэжэ номууд гаранхай.

1959 онһоо эхилжэ, В. И. Ленинэй зарим зохёолнуудай тусхай тематическа суглуулбаринууд гаргагдадаг болонхой. Жэшээнь, «СССР-тэ социализм, коммунизм байгуулха асуудалнууд», «Коммунис ёһоной хүмүүжүүлгэ тухай», «Ажалай бүтээсэ тухай», «Совет социалис демократи тухай» гэһэн согсолборинууд хэблэгдээ. Манай орондо үргэн далайсатайгаар коммунизмын байгуулагдажа байһан үедэ эдэ номуудай тон ехэ удха шанартай байһаниинь элитэ. Номой хэблэл эдэ оршуулагдажа гараһан номуудта онсо анхарал табидаг. Бэрхэ оршуулагшад энээндэ хабаадуулагдадаг.

Д. ДУГАРОВ,
Буряадай номой хэблэлэй главна редактор.

ЗУУН ЖЭЛЭЙ ИЛАЛТА ТҮГЭС ЗАМ

I. Интернационалай байгуулагдаһаар 100 жэл үнгэрбэ.

Хүн түрэлтэнэй түүхын зүгһөө харабал, энэ болзор багахан. Тиибэшье энэ сагай үедэ урдань үзэгдөө дуулдаагүй хубилалтанууд болоо: феодализмые һэлгэһэн капитализм һандаран унажа, үгы болохо үе сагтаа хүрөө, бүмбэрсэг дэлхэйн дүрбэнэй нэгэ хуби дээрэ коммунизм тогтожо, дэлхэйн системэ болоо, атомай болон замбуулин дэлхэйн «нюусануудые» хүн тайлбарилжа шадаа; мүн байгаалиин хүсэнүүд болон баялигуудые эдлэн хэрэглэхэ талаар бүри ехэ амжалтануудые түйлаа; марксизм-ленинизмын үзэл суртал түби дэлхэйн олон зуу миллион хүнүүдэй оюун ухаанай баялиг, мүнөө сагай асари ехэ революционно хүсэн болон дэлбэрнэ.

Дэлхэй дээрэхи общественэ хүгжэлтэдэ коммунизмын нүлөөн түйлай ехэ болоо. Хүн түрэлтэнэй хуби заяанай али нэгэн томо асуудал коммунис партинуудай, социалис оронуудай, арадуудай хабаадалгагүйгөөр шиидхэгдэхээ болинхой.

I Интернационалай байгуулагдахын урда тээ промышленна хүдэлмэришэдэй тоо 10 миллионһоо үсөөн байгаа һаа, мүнөө 360 миллион хүрөө. Тэдэнэй эмхидэл, ангиин үг зорилгоёо мэдэхэ ябадал жэшээлэшэгүй ургаа.

I Интернационалай үедэ бүхы дэлхэй дээрэ оройдоол хэдэн мянган тоотой коммунистнууд байгаа һаа, мүнөө хэдэн арбаад миллион болоо. Хэрбээ 1918 ондо бүхы дэлхэй дээрэ 10 коммунис парти байгаа һаа, 1964 ондо 95 компарти тоологдоно. Хамта 44,2 миллион хүниие тэдэнэр өөһэдынгөө зэргэдэ нэгэдүүлдэг.

Социализмын дэлхэйн системэдэ 1 миллиард шахуу хүн зон (дэлхэйн хүн зоной 35 процентнь) ажаһуужа, дэлхэйн промышленна продукциин гурбанай нэгэ хубиие үйлэдбэрилнэ. Социализмын илалтын ашаар Азиин, Африкын, Латиин Америкын 50 орон колониальна дарлалтаһаа мултаран сүлөөрөө.

Марксизм бодото байдал дээрэ бэелэгдэжэ, марксистско-ленинскэ партинууд түрүү хүн түрэлтэнэй манлай болон хүгжөө.

Эдэ бүгэдэ түйлалтанууд I Интернационалай түлөө бүхы коммунистнуудай үнэн зүрхэнэй омогорхол түрүүлнэ.

К. МАРКС — I ИНТЕРНАЦИОНАЛАЙ ГОЛ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭНЬ

1864 оной сентябриин тэрэ һүни Лондондо үүлэ манатай, бүрхэг һэн. Мүн Европодохи политическэ байдалшье коммунис хүдэлөөнэй ургалтада али болохоор һаад тойбо татадаг байгаа. Илалтануудаараа дашуурһан буржуази капиталис обществынгоо амгалан байдалые аршалхын тула, пролетариадай эмхидэхэгүйн тула, Европо, Инди, Хитад оронуудта боложо эхилһэн бүһалгаанда болон восстанинуудта һаад хэхын тула бүхы хүсөөрөө оролдодог байгаа. Хүлһэнshэ хүдэлмэришэдэй дунда ангиин тэмсэлэй удхые ойлгоогүй, феодализм болон капитализмын үмэнэ һүгэдэн байһан жэжэ буржуазин элдэб янзын урбагшад һүйдхэлтэ ябуулга хэдэг һэн.

Тиихэдэ нүгөө талаһаань, капиталис мүлжэлгын, ажал капитал хоёрой хоорондохи зүрилдөөнэй шангадалга, үндэһэ яһатанай хоорондохи уласхоорондын харилсаа холбооной үргэдэлгэ — эдэ бүгэдэ ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэн ангиин холбоо барисаа байгуулаа, нэгэдэмэл ажал ябуулга эмхидхэхэ хүсэл эрмэлзэлгэ түрүүлээ. Ондоогоор хэлэбэл, ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэдэй нэгэн адли эрхэ байдал, нэгэн адли эрилтэ тэдэнэй ангиингаа ушар ёһо мэдэрхэ, экономическа, политическэ талаараа сүлөөрхын түлөө хүсэл оролдолгоёо нэгэдүүлхэ, пролетариадай уласхоорондын эмхидэл байгуулха хэрэгтэ туһалаа.

Иимэ эрхэ байдалда К. Маркс, Ф. Энгельс түйлай ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэ ажалынь хүдэлмэришэдые гэгээрүүлхэ, эмхидхэхэ, Коммунистнуудай союзай ажал хэрэгые уласхоорондын байдал дээрэ дэлгэрүүлхэ, К. Марксай хэлэһэнэй ёһоор, үгэ дуулаcатай гүйсэдхэгшэ бэшэ, харин бэеэ даанхай, өөрынгөө харюусалга гүнзэгыгөөр мэдэрдэг хүсэн болон түүхын ендэр дээрэ хүдэлмэришэн ангиин гараха хэрэгтэ бүрин зорюулагдаһан байна.

Оршон байдалай иимэ орёо бэрхэ байдалда тойроод юунэй боложо байһые, юу эмхидхэхэ хэрэгтэй байһые ганцал хүн эли тодоор ойлгожо байгаа һэн гэжэ Ф. Энгельс хожомоо бэшээ һэн. Тэрэ хүн хэн бэ гэхэдэ, үшөө 1848 ондо «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн уряа бүхы дэлхэй дээрэ сасарһан хүн — К. Маркс байгаа.

К. Маркс — Интернационалай теоретическэ үндэһэ һуури байгуулһан, пролетарска интернационализмын ёһо гуримуудые зохёоһон, Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй бодото ажал ябуулгын гол эмхидхэлшэ байһан хүн.

К. Маркс I Интернационалай программна документнүүдые: «Учредительнэ манифест», «Саг зуурын устав» болон бусад олон резолюци, мэдүүлгэ, манифестнүүдые бэшэһэн, зохёоһон. Тэдээн соонь научна коммунизмын шухала гуримууд тайлбарилагдаһан, капиталис ёһоной мүлжэлгэ хурсаар шүүмжэлэгдэһэн, уласхоорондын капиталтай тэмсэхэ талаар ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэн ангиин отрядуудые нэгэдүүлхэ дүтын зорилгонууд табигдаһан байна. Хүдэлмэришэн ангиие хүдэлмэришэн ангиһаа ондоо хэншье сүлөөрүүлхэгүй гэжэ К. Маркс заагша һэн.

Ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе нэгэдүүлжэ, пролетарска бэшэ, марксистска бэшэ социализмын олон ондоо формонуудые нэгэ урасхалда оруулхые оролдожо, элдэб янзын харша үзэл, теоринуудтай тэмсэжэ, Маркс уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй нэгэн адли тактикэ зохёогоо.

Һаналаа нэгэдэлгын, бата бэхи нэгэдэлтэй байлгын, харилсан туһалалсаанай ёһо гуримые наринаар сахин, Маркс, Генсовет хадаа Англиин, Франциин, Швейцариин, Бельгиин болон бусад оронуудай хүдэлмэришэдэй забастовкодо туһаламжа хүргэдэг. Польшодо, Ирландида, Индидэ һүжэрһэн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэдэг байгаа. Пролетарска интернационализмын, тэрэнэй толотомо жэшээнь Парижай Коммуна дээрэ элитэ харагдаа бэлэй.

Маркс, Энгельс, Интернационалай секцинүүд, Генсовет болон конгрессүүдэй ажал ябуулга политическэ түүхэдэ ехэ нүлөө үзүүлээ, хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй партинуудай нэрэ хүндые өөдэнь үргөө.

I ИНТЕРНАЦИОНАЛ БА РОССИ

Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшад Россида, тэрэнэй хүдэлмэришэн ангиин хуби заяанда онсо анхаралаа хандуулдаг һэн. Маркс, Энгельс ород хэлэ мэдэхэ, ород номуудые уншадаг байгаа. Тэдэнэр «Ородой революционно хүдэлөөнэй хойноһоо анхарал дэмжэлгэтэйгээр хаража байгаа, ород революционернүүдтэй харилсаа холбоотой һэн», — гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн.

Россида марксизмын нэбтэрэн оролгодо, Росси болон Польшодо сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ ородой политическэ ажал ябуулагшадтай П. В. Анненков, Н. И. Утин, Г. А. Лопатин, П. Л. Лавров, Н. Ф. Даниельсон, В. И. Засулич, хожомынь Г. В. Плеханов болон бусад олон хүнүүдтэй научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшадай бэшэг абалсадаг ушар ехэ нүлөө үзүүлээ. Маркс, Энгельсэй илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ нягта болоһон эдэ холбоо барисаанууд хадаа хаанта засаг түрэдэ, крепостной эрхын байдалда эсэргүүгээр ород арадай, тэрэнэй түрүү түлөөлэгшэдэй тэмсэлдэ научна коммунизмын үндэ[...]
һуури табигшадай халуун дэмжэл[...]
тэйгээр хандадагыень эли тодо[...]
гэршэлжэ үгэнэ. Агууехэ ород ре[...]
волюционернүүд-демократууд Чер[...]
нышевский болон Добролюбовай н[...]
учна, публицистическэ ажал ябуу[...]
гые тэдэнэр илангаяа үндэрөөр сэ[...]
нэдэг, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлгэ[...]
эршэ хүсөөр омогорходог байгаа.

Н. Г. Чернышевскиин һурагшад[...]
Женеводэхи ородой эмигрантну[...]
марксистнууд бэшэшье һаа, хүдэ[...]
лмэришэнэй хүдэлөөндэ хабаада[...]
Интернационалда олон асуудалн[...]
аар Марксые дэмжэдэг, Швейца[...]
болон Россидахи Бакунинай тала[...]
ригшадта эсэргүү тэмсэлдэнь тэрэ[...]
дэ туһалдаг һэн. Тэдэнэй оролдо[...]
гоор, илангаяа Интернационалай[...]
шүүн А. А. Серно-Соловьевич[...]
оролдолгоор, 1870 оной мартда Ж[...]
неводэ Интернационалай ородой се[...]
ци байгуулагдаа. Тэрэниие Н. Ут[...]
А. Трусов, В. Петов гэгшэд толг[...]
лоо. Россида Интернационалай [...]
раа бодолые дэлгэрүүлхэ, нийтэ [...]
зорилгоёо түйлахын тула Россин [...]
лон Баруун Европын ажалша ан[...]
нуудай хоорондо бата бэхи холб[...]
барисаа байгуулха зорилго секци[...]
программа хараалаа.

Генеральна Советдэ Россие т[...]
лөөлжэ, секретарь-корреспондент [...]
лохо гүйлтатайгаар К. Маркста ор[...]
дой секциин гэшүүд хандаа юм. Э[...]
гүйлтыень ехэ һаналтатайгаар ху[...]
лээн абаһанаа К. Маркс Женевэ[...]
хи ородой секциин гэшүүдтэ б[...]
һэн бэшэг соогоо 1870 оной март[...]
24-дэ гэршэлһэн юм.

Россида I Интернационал ту[...]
баруун оронуудай буржуазна [...]
лэй тарааһан зар тунхагаар л[...]
дэдэг байгаа. Гэбэшье уласхооронд[...]
пролетариадай энэ түрүүшын [...]
ниитын эблэлэй нүлөөгэй ехэ бо[...]

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной сентябриин 27.

МАРТАГДАШАГҮЙ НЭГЭДҮГЭЭР ИНТЕРНАЦИОНАЛ 1964

«...ХАМТАРАГТЫ, ДЭЛЭХЭЙН БОГООЛШУУД...»

[ба]ншаг маршын темпээр

Хо-ра-аал Бу-хэ-нии шэн-гээг-сэн

[Хам]-та-рагт-ы дэ-лэ-хэйн бо-гоол--шууд

...ал бүхэнии шэнгээгсэн ...рагты, дэлэхэйн богоол-

...үе манай ахамад нүхэд ни... лэ дуулажа, ушар уд... ...гойдоо нэбтэрүүлhэн, hүр ... аялгаарнь зүрхэ сэдьхэ... ...гэhэн лэ байха.

...пуун хүнэй hанал бодолые, ...хэлые, ажал хэрэгые нэгэ... ...гэжэ үнинэй мэдээжэ. Тии... ...ёhо мэдэхэ хүдэлмэришэн ...лөөлэгшэд «Интернациона... ...л аялгаар нүхэдөө олоно ...гэжэ В. И. Ленин тэмдэг... Энэ ушар буряад хэлэн дээ... ...ладаг «Интернационал» ...н үгэ хэлэхые баадхана.

...дэлхэйн хүдэлмэришэн ан... — «Интернационал» ал... ...алхы намтартай юм. Энэ ...ые Францын поэт — ком... Поттьэ 1871 ондо, Пари... ...унын үедэ бэшэhэн. Зүгөөр ...жамыень хожом, 1888 он... ...Францын хүдэлмэришэн ...ейтер зохёоhон байна. «Ин... ...л» эгээ түрүүшээр 1888 ...циин Лиль хотын хүдэлмэ... ...hайндэр дээрэ хүдэлмэри... ...эрөөр дуулагдаhан байгаа. ...hээ хойшо энэ дуун хүдэл... ...ангиин эгээл дүтын, дура... ...инь боложо, бүмбэрсэг дэл... ...р тараhан түүхэтэй. Пари... ...уна дарагдабашье, тэрэнэй ...алнуудые Поттьэнэй «Ин... ...л» бүхы дэлхэй дээгүүр ...дэ гэжэ Ленин сэсэн мэргэн ...хэhэн байна.

...ии зуун жэлэй эхеэр «Ин... ...л» Россида хүрэжэ ерэhэн ...ние ород поэт — револю... А. Я. Коц ород хэлэн дээрэ ...а, Женевэ, Лондон хото... ...вадаг «Листки жизни» гэ... ...алда түрүүшынхеэ хэблүү...

Манай большевик партиин, В. И. Ленинэй заабаряар энэ дуун газетэ, журналнууд болон бишыхан листовконууд дээгүүр хэблэгдэжэ, Россин хүдэлмэришэд, таряашадай дунда дэлгэрүүлэгдэhэн.

Агуухэ Октябриин революциин үедэ энэ дуун хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай шуhата тэмсэлэй туг боложо, «мүнхэ ами наhаяа» наhалжа эхилээ бэлэй. «Интернационал» шэнэ, Совет республикын гимн болохо зуураа, олон үндэhэ яhатанай ажабайдалда нэбтэрэн, бүри үргэнөөр тараhан намтартай. Тиихэдээ дуунай дабталгадахи:

«Это будет последний
И решительный бой...»

гэhэн үгэнүүдые иигэжэ hэлгэхэ ушартай болоо hэн:

«Это есть наш последний
и решительный бой...»

«Интернационал» манай Сибириин хото, хүдөө нютагуудаар 1904—1905 оной ородой нэгэдүгээр революциин үеэр таража эхилhэн юм. Эрхүү, Дээдэ-Үдэ, Шэтэ, Хяагта, бусад хотонуударшье хүдэлмэришэд, алба хаагшад, hурагшад болон студентнэрэй суглаа, митинг болон маёвко бүхэн дээрэ энэ дуунай аялга заатагүй зэдэлдэг байгаа.

Теэд хүдөөгэй буряад зоной дунда энэ дуун ород хэлэн дээрээ үргэнөөр таража шадахагүй байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ буряад зон бүгэдэ шахуу үзэг бэшэггүй, ород хэлэшье hайнаар мэдэхэгүй hэн тула дуунай ушар удхые хүсэдөөр ойлгохогүй, аялгыеньшье гаргажа шадахагүй байhаниинь ойлгосотой.

Энэ ушарhаа боложо, 1918—1919 онуудhаа эхилэн «Интернационалые» Буряадай түрүүшын эрдэмтэд, нютагай поэдүүд, багшанар оршуулжа туршадаг hэн. Агын hургуулиин багша Цэрэн-Дашиин Арсалан 1918—1919 онуудаар оршуулжа туршаhан гэжэ хэлсэдэг.

Тиигэжэ 1920 онhоо эхилээд «Интернационал» буряад хэлэн дээрэ суглаа, хуралдаанай болоходо дуулагдадаг, оркестр дээрэшье наадагдадаг болоhон байна. 1922 оной декабрь hарада РСФСР-эй Буряад-Монголой автономито областиин хүдэлмэришэн, таряашанай, улаан сэрэгшэдэй Советүүдэй Нэгэдүгээр съездын нээгдэхэдэ оркестр «Интернационалые» 12 дахин зэдэлүүлээ hэн.

1924 ондо Дээдэ-Үдэдэ гараhан Ч. Базароной «Зүблэлтэ зоной буряад-монгол үзэглэл. Наса гүйсэhэн хүмүүнии сургаха дэбтэртэ» «Интернационалай» буряадшалhан оршуулга хэблэгдэhэн байгаа. Зүгөөр оршуулагшын нэрэ дурдагдаагүй. Тиимэhээ энэ дуе буряад болгоhон оршуулагшад үнөө мэдэгдээгүй байhаар. Тиихэдээ энэ «Интернационалые» хүдөөгэй суглаанай урда, суглаанай тараха дээрэ дуулаха ёhотой, гадна үзэг ном мэдэхэгүй зондо заажа, сээжэлдүүлхэ, дуулуулжа hургаха гэhэн заабари үгтэhэн байна.

1920—1930 онууд багаар «Буряад-Монгол үнэн» газетэдэ, мүн «Листовко» дээгүүр энэ дуун хэблэгдэжэ, хүдөө нютагуудаар үргэнөөр таража, «Интернационал» буряад—арадай үнэн сэдьхэлэй дуун болон нэбтэрээ hэн.

Гэхэ зуура, Пьер Дегейтерэй зохёоhон аялгаар тэрэнии буряад хэлэн дээрэ дуулахань ехэ хүшэр хүндэ байгаа бшуу. Тиимэhээ тэрээндэ зохид, буряад зондо таатай, мүн дуунай үгын гүнзэгы удхада таарамжатай аялга найруулха ушартай болоhониинь ойлгосотой. Энэ бэлэн хэрэг бэшэ байгаа. Тиибэшье «Интернационалай» буряадшалhан, ехэл зохид, буряад зоной hанаанда тааруу, сээжэлдэхэдэ бэлэн аялга олдоhон байгаа. Энэ ушар дуунай дэлгэрэн таралгада ехэ туhа хүргэhэн гэжэ ажаглагдана.

1950 онуудаар «Интернационалые» поэт Ц. Галсанов шэнээр оршуулhан юм.

Д. ДУГАРОВ,
БКНИИ-гэй научна хүдэлмэрилэгшэ.

МҮНХЭ ДУРАСХААЛ

Пролетарска интернационализм да үнэн сэхэ байха гээшэ Маркс, Энгельсэй байгуулhан Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй нангин захяа заабари мүн. Ангиин нэгэн адли үг зорилготой байhан тэмсэлшэдэй революционно нэгэдэл, аха дүү ёhоной дэмжэлгэ манай эндэ, Буряад орондо, совет засагые байгуулгада, бэхижүүлгэдэ онсо ехэ удха шанартай байгаа.

Мартагдашагүй 1918 оной зун Байгал-Култук-Слюдянка шадар буhалгаа хэhэн чехословак корпусой сэрэгшэдтэ эсэргүү шуhата байлдаанда Прибайкалиин фронтын частьнуудтай суг хамта Шэтын интернационалистнуудай 1-хи отряд эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэhэн юм. Отрядай зэргэдэ мадьяр, немец болон бусад үндэhэ яhатан жагсажа, венгер коммунист А. А. Мюллерэй хүтэлбэри доро ябаhан. Тэдэнэр «Дэлхэйн революци» гэжэ нэрэтэй өөрын газетэ венгер болон немец хэлэн дээрэ гаргажа, сэрэгшэдые, командирнуудые зоригжуулдаг бэлэй.

Улаан сэрэгшэд нэгэнтэ бэшэ хатуу сохилто дайсадта үгэжэ, урагшаа дабшадаг hэн. Август hарада бүлэг красногвардеецүүд Верхнеудинскдэ (Улаан-Үдэ) доболжо ороhон юм. Дивизионно станцида 1918 оной август hарада Верхнеудинскын түлөө тулалдаанда сэрэгшэд-интернационалистнуудые хүдөөлhэн хүшөө хүүр мүнөө бии.

Энэл үедэ Буряадта совет засагай унаhанай hүүлээр интернационалистнуудай дайшалхы командир нүхэдүүдтэйгээ түрмэдэ хаагдаhан байгаа. 1919 оной январьда тэрэ түрмэhөө тэрьедээ. Жэл үнгэрhэн хойно Прибайкалида бусажа ерээд, партиин губкомой даабаряар Березовкын, Эрхүүгэй лагерьнуудай плендэ абтаhан сэрэгшэдhээ интернациональна бригада эмхидхэнэ. Энэ бригада семеновецуудтай, япон интервентнүүдтэй тэмсэhэн намтартай.

Буряад оронии сүлөөлхын түлөө ами наhаяа үгэhэн интернационалистнуудай габьяагай мүнхэ дурасхаал — Дивизионно станциин хүшөө хүүрые Буряад ороной ажалшад нангинаар сахижа байдаг.

Граждан дайнай үедэ байгуулагдаhан ажалша буряад зоной, мүн аха дүү бусад арадуудай түлөөлэгшэдэй хоорондохи интернациональна хани барисаан социалис байгуулалтын үедэ бүри ехээр хүгжэн hалбараа.

Урдань гээгдэнги заха хизаар байhан Буряад орон ород арад болон аха дүү бусад арадуудай туhаламжа, дэмжэлгын ашаар совет засагай үедэ hалбаран хүгжэжэ, индустриально-аграрна республика болон мүндэлөө.

Пролетарска интернационализмын илалта түгэс туг бүхы совет арадуудые, тэрэ тоодо манай буряад арадые, коммунизм тээшэ найдамтайгаар зоригжуулна.

К. БАЛДАЕВ.

Энэл даа бодото интернационализм гээшэмнай!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет делегадууд—космонавт Ю. Гагарин, нефтешэн А. Джафаров (зүүн гарhаа) hая Москвада үнгэрhэн бүхэдэлхэйн залуушуулай хуралдаанда хабаадагшадай дунда байна.

ЖАГСААЛ МАНАЙ БАТА...

Буряадай гигант гэжэ гушаад онhоо суурхуулдаг манай заводто заhабарилагдадаг хүсэтэ электровоз, тепловозууд баян дэлгэр Эхэ ороноймнай булад зам харгыгаар хаа хаанагүй табилуулдаг. Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй маркатай машинанууд Монгол, Инди, Афганистан болон бусад хариин гүрэнүүдэйшье захилаар бүтээгдэдэг юм.

Монголой Арадай Республикада вагон заhабарилжа үгэхэ хахад жэлэйнгээ уялга заводнай нэгэ hараар урид дүүргээ hэн. Мүн hаяхан үлэмжэ халуун температурада хүдэлдэг паровозой котельнүүд, цилиндрнүүд манай предприятида бүтээгдэжэ, Инди ябуулагдаа.

Совет засагай аша туhаар урдань хаанта засагай харанхы мүнхаг, сүлэгын газар байhанаа мүнөө индустриальна орон болоhон Буряад республикымнай хүдэлмэришэд интернационализмын ёhо гурим үгөөрөө бэшэ, харин бодото хэрэг ажалаараа бэелүүлнэ. Энээнии харнин мүлжэлгэhөө сүлөөржэ, бэеэ даанхай болоhон оронуудта манай заводойхидой үзүүлжэ байгаа бишыханиньшье hаа туhаламжа элитээр гэршэлнэ.

Үшөө зуун жэлэй саада тээ хүн түрэлтэнэй агуухэ вождьнор Маркс, Энгельс хүдэлмэришэн ангиин уласхоорондын түрүүшын эмхи — I Интернационал тогтооходоо, мүнөө үе сагаймнай социализмын жаргалта байдалай үндэhэ hүури табиhан, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй илалта хадаа түгэс нягта жагсаал, нигүүлэм эмхидхэлhээ гэжэ сэсэн мэргэнээр заяаhан байна. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы түрүү хүнүүдэй нягта нэгэдэлые улам батажуулха, шэнэ шэнэ илалта туйлаха ябадал хадаа нэн түрүүндэ хүн бүхэнэй ажалай хубитаhаа дулдыдаха hэн тулань бидэнэр, хүдэлмэришэд бүтээжэ, дүүргэжэ байhан хэрэгтээ бүри ехэ амжалта туйлахые бүхы шадалаараа оролдохо байхабди.

К. ЖАМЬЯНОВ,
Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн.

Научна социализмын мүндэлhэн хүгжэлтэ

Тоо, баримтанууд

ДЭЛХЭЙН СОЦИАЛИС БАЙГУУЛАЛТА — УЛАСХООРОНДЫН ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ТУЙЛАЛТА МҮН

Ангигүй социалис общество байгуулха зорилгоор политическэ засаг түрэ гартаа абалга пролетариадай агуухэ уялга болонхой гээд I Интернационалай эмхидхэлэйнь манифест дотор хэлэгдэнхэй.

Энэ заабари 1917 ондо гансал Россида бэелүүлэгдэhэн байгаа. Бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зоной 36 процентнь социалис оронуудта ажаhууна, тиин дэлхэйн промышленна продукциин 38 процентые үйлэдбэрилнэ. Социализмын оронууд промышленна ургалтынгаа талаар капиталис гүрэнүүдhээ 3 дахин түргөөр урагшаа дабшана.

ИМПЕРИАЛИЗМЫН БАЙГУУЛhАН КОЛОНИАЛЬНА ГУРИМ hАНДАРАН УНАА

XIX зуун жэлэй тэн багаар мүлжэгдэжэ байhан колониальна арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн hаял эхилжэ байhан. I Интернационалай Генеральна Совет колониальна оронуудтай холбоо барисаатай байжа, тэндэ өөрынгөө секцинүүдые байгуулхые эрмэлзэдэг бэлэй. Алжир, Аргентинэ, Австрали болон Ново-Зеландида I Интернационалай секцинүүд бии hэн.

Мүнөө мүлжэгдэгшэ арадуудай эрэлхэг зоригтой тэмсэлэй ашаар, социалис оронуудай, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дэмжэлгээр империализмын байгуулhан колониальна гурим hандаран унаа. 1919 ондо колонизаторнуудай дарлалта доро 1,230 миллион хүн гэхэ гү, али түби дэлхэйн 70 процентнь ажаhуудаг байгаа. 1964 оной эхиндэ сүлөөрэгдөөгүй колонинуудта 40 миллион хүн гэхэ гү, али бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зоной 1,3 процент ажаhууна.

СОЦИАЛИС ОРОНУУД ӨӨhЭДЫНГӨӨ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА УЯЛГЫЕ ДҮҮРГЭНЭ

Дэлхэйн социалис байгуулалта хадаа хүгжэжэ байhан оронуудта экономическа хүгжэлтэдэнь, нэн түрүүн индустриализацилга болон өөрын кадрнуудые хүмүүжүүлгэдэнь туhална.

Социалис оронуудай туhаламжаар хүгжэжэ байhан гүрэнүүдтэ хамта дээрээ 900 промышленна предприятинууд, мүн бусад барилганууд бодхоогдожо байнхай: тэрэ тоодо СССР-эй туhаламжаар—480, Чехословаки, ГДР, Польшо, Болгари, Венгри болон Румыниин туhаламжаар—400 гаран барилганууд хэгдэжэ байна. Ази, Африка, Латинн Америкын 23 оронуудта Советскэ Союз экономическа, техническэ туhаламжа хүргэдэг.

Советскэ Союзай туhаламжаар хара болон үнгэтэ металлургиин 34 завод, металл болбосоруулгын машина бүтээлгын 30 гаран завод, нефть болбосоруулдаг, химиин 20 гаран завод, 20 электростанци, 63 hургуули гэхэ мэтэ баригдана.

Тиихэдэ эрхэ сүлөөгөө олоhон оронуудай 12 мянган студентнэр СССР-тэ hурадаг.

ФРАНЦИ. Париж. Пер-Лашев кладбищи дээрэ Коммунарнуудай Ханын дэргэдэ. Парижай [комм]унын эсэс hүүлдэнь хүрэтэр хамгаалагшад эндэ буудуулhан юм.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭДИР ПИОНЕРНҮҮДЭЙ ЁhО ЗАНШАЛ

Улаан-Удын пионернүүдэй байшангай дэргэдэ байгуулагдаhан интернациональна хани барисаанай клуб хүдэлжэ эхилhээр 4-дэхи жэлээ гүйсэбэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада клубай гэшүүд оронойнгоо союзна республиканuудай пионернүүд болон hургуулиинхидтай, мүн харин оронуудай үхибүүдтэй бата хани нүхэсэл байгууланхай.

Клубай гэшүүд Чехословаки, ГДР, Венгри, Болгари, Польшо, Монгол, Куба болон бусад социалис оронуудай үхибүүдтэй ходо бэшэлсэжэ байдаг.

Тэрэшэлэн США, Англи, Инди, Япон, Нигери болон Австралиин үхибүүдтэй танилсажа, хани ёhоной бэшэг абалсадаг болонхойбди.

Үхибүүд бэшэгhээ гадна, бэлэг сэлэгээрээшье андалдадаг. Жэшээлхэдэ, ГДР-эй пионернүүд манай клубта Э. Тельманэй, В. Пик гэгшын портредүүдые бүд дээрэ уралан оёод эльгээ hэн. Монголой пионернүүд—пионерэй шэнэ значок, Чехословакиин. пионернүүд—Братиславай пионернүүдэй байшангай хүдэлмэри тухай брошюра, Австралиин үхибүүд—байгаалиингаа түхэл, арад зоной ажабайдалые харуулhан зураг-бэшэг эльгээhэн. Тиихэдэ манай клубай пионернүүд өөhэдынгөө хэжэ байhан ажал хэрэг, hанал эрмэлзэлгээ тодорхойлhон бэшэг болон бэлэгүүдые харюу болгон ходо эльгээжэ байдаг.

Олон ондоо арад бүхэнэй үхибүүдэй нимэ хани харилсаанай уг зорилгонь эб нэйрамдал, хани ёhоной харилсаан, интернационализмын үзэл суртал дэлгэрүүлгэ мүн болоно. Арад бүгэдын зол жаргал болохо үхибүүдэй нигэжэ амгалан байдал, хүн түрэлтэнэй эбтэй эетэйгээр саашадаа хүгжэн болбосорхо эрхэ нүхэсэлые зүгнэн юрөөжэ байhан хэрэг ямар хэнэй зүрхэ сэдьхэлые уяруулхагүйб даа?!

Эгээл нимэ hанал бодол тухайгаа үхибүүд өөhэдынгөө бэшэгүүд соошье дурдана. Жэшээлхэдэ. Индиhээ 11-тэй хүбүүхэн нигэжэ бэшэнэ:

«...Совет ороной үхибүүдэй ажабайдал, дэлхэй дээрэ түрүүшээр тогтоhон социалис гүрэнэй ажабайдал, намайе ехэ hонирхуулдаг. Би Совет орондо хани нүхэдүүдтэй болохо, ород хэлэ шудалха хүсэлэнтэйб».

Манай ороной эдир багашуулай ажабайдал тухай хөөрэжэ үгэхые Англиин hургуулиин hурагшад Шена Вильсон, Шела Харедал гуйна. Энэ хадаа бэе бэеэ hайнаар ойлголсохо, хани барисаагаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ туhалха юм гэжэ тэдэнэр бэшэнэ.

«...Улаан-Үдэдэ нүхэдүүдтэй болохые би ехэ хүсэнэб. Би ород хэлэ шудалнаб. Энээндэмни туhалхые гуйнаб» гэжэ Австралиhаа Марсия Стаммер басаган бэшэнэ.

Бүхы дэлхэйн арадуудай hаналаа нэгэдэлгын тэмдэг болгон, 1964 оной майда Улаан-Үдэ городой пионернүүдэй түрүүшын фестиваль үнгэргэгдөө, hуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэтэй сасуу интернациональна асуудалаар городой пионернүүд болон hургуулиинхидай ехэ хуралдаан үнгэрөө hэн. Эдэ бүгэдэ Совет ороной залуу үеын хүнүүдые интернационализмын үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ уг зорилготой юм.

Г. ДРУЖИНИН,
интернациональна хани барисаанай кружогой хүтэлбэрилэгшэ.

...мүн ород хэблэлшье hанаа ...бэшэдэг болоhон байна. ...олшо П. Боборыкин «Го... ...дэг Петербургын газетэдэ ...рнационалай Брюссельдэ боло... ...гресс тухай тодорхойгоор ...юм.

...коммунизмын үндэhэ та... ...зохёолнуудтай ород уншаг... ...ее 1869 ондо танилсажа ...инь hонирхолтой. Тэрэ саг... ...ербургын номой магазинууд... ...Хүдэлмэришэнэй мүнөө сагай ...шанартай асуудал. тэрэнии ...эл зэбсэгүүд» гэhэн гаршаг... ...ород хэлэн дээрэ гараhан ...Марксай ном бии болоо hэн. ...харьис засаг Марксай энэ зо... ...тарагүйтэжэ. элдэб янзын ...шаруулдаг, түбэг татадаг бэ... ...номые оршуулhан. ороно... ...бэшэhэн П. Ткачев сүүдэй ...дэ ороhон.

...ье хашалта хаалтын хордэ... ...Интернационал тухай hураг ...нэй хараа бодол ородой ре... ...хүдэлөөндэ элдэб аргаар ...ороо. «Народное дело» гэ... ...рнационалай ородой секциин ...Интернационалай документ... ...тоодо 1871 ондо Цюрих... ...революционернүүдэй гар... ...«Франциdахи граждан дайн» ...Марксай хүдэлмэри Россида ...Маркс, Энгельсэй хани ...П. Л. Лавров 1873—74 ...«Вперед» гэжэ өөрынгөө ...Интернационалай түүхэ ...материалнуудые хэблээ hэн. ...ризмын хараа бодол Рос... ...революционно хүдэлөөндэ ...тэй нүлөө үзүүлээ. «Хүдэл... ...Южно-российскэ союзай» ...Хүдэлмэришэдэй Уласхоорон... ...Жэлэй саг зуурын уставай ...доро зохёогдоhон байна. ...хүдэлмэришэдэй Севернэ союзай» программын онсолон тэмдэглэhэнэй ёhоор, энэ Союз өөрынгөө зорилгонуудай талаар «Баруунай социал-демократическа партида дүтэрхы».

Ородой революци бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай, «Россидахи политическэ революци Баруун Европын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ туйлай ехэ удха шанартай байха» гэжэ Маркс, Энгельс гүнзэгыгөөр этигэдэг hэн гээд В. И. Ленин тэмдэглэhэн.

Марксай этигэл найдабари хүсэлдөө: XX зуун жэлэй эхин багаар уласхоорондын революционно хүдэлөөнэй центр Россида ерэжэ, агуухэ Ленинэй Росси тэрэ хүдэлөөнэй манлай болоо hэн. Агуухэ Октябрь хүн түрэлтэнэй бодото түүхын үе саг нээжэ үгөө. КПСС-эй XXII съездын баталан абаhан Программын ёhоор коммунис общество байгуулжа байhан түрүүшын орон СССР болоо.

НЭГЭДЭЛ — I ИНТЕРНАЦИОНАЛАЙ ГОЛ ЗАХЯА ЗААБАРИ

I Интернационалай алдарта революционно заншал Энгельс, Ленинэй II Интернационалай ажал хэрэгүүдээр, гурбадахи, коммунистическэ Интернационалай болон мүнөөнэй марксистско-ленинскэ партинуудай гайхамшагта ажал ябуулгануудаар үргэлжэлүүлэгдэнэ.

«Хэрбээ I Интернационал ерээдүйн хүгжэлтые уридшалан тодорхойлжо, тэрэнэй дабшаха замые хараалаа hаань,— гэжэ гурбадахи Интернационалай нэгэдэхи конгрессэй бүхы дэлхэйн пролетариадта хандаhан Манифест дотор хэлэгдэнэ,— хэрбээ хоёрдохи Интернационал оломиллион пролетариадые суглуулжа, эмхидхэжэ байгаа hаань, харин III Интернационал — олониитын тодорхой ажал ябуулгын Интернационал, революционно хараа бодолоо бэелүүлгын Интернационал, ажал хэрэгэй Интернационал мүн байгаа».

Үнэхөөрөөшье, 25 жэлэй туршада оршон байха зуураа гурбадахи, коммунистическэ Интернационал залуу коммунис партинуудые олониитын хүдэлмэришэдэй партинууд болгохын тула, компартинуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлэдхэхын тула, шэнэ эрхэ байдалда хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй теоретическэ асуудалнуудые зохёохын тула, фашизм болон дайн сэрэгтэ эсэргүү, эб найрамдал, демократи болон социализмын түлөө тэмсэлдэ ондо ондоо оронуудай ажалшадай, компартинуудай хоорондохи холбоо барисаае үргэлжэлхын, бэхижүүлхын тула ехэ юумэ хээ.

Мүнөө коммунис партинууд дэлхэйн коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй аша үрэ болохо социализмын дэлхэйн системые толгойлжо, термоядерна дайе зайсуулхын түлөө, эб найрамдалай, социализмын түлөө, колониализмые усадхахын түлөө асари ехэ тэмсэл ябуулжа байна. Тэдэнэй бүхы ажал ябуулга 1957, 1960 онуудай уласхоорондын зүблөөнүүдэй баталhан шиидхэбэринүүдhээ үндэhэлнэ.

Гэхэтэй хамта уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ, бата жагсаалда хитад хүтэлбэрилэгшэдэй hандаргахы ажал ябуулга горитойхон hаад түбэг татажа байна. Тэдэнэр бүхы оронуудай хүдэлмэришэдэй hаналаа нэгэдэнги байха гэhэн I Интернационалай гол захяа заабарие мартажа, хамтаараа зүбшэлдэжэ абаhан шиидхэбэринүүдые ревизидэ оруулна. Хитадай шовинистнүүд, неотроцкистнууд соёл сурталай арсалдаанhаа эхилээд, антисоветскэ, антиленинскэ hэшхэлгүй муухай ябуулгануудые hүжэрөөжэ, коммунизмын хэрэгтэ хоро хүргэнэ. Өөhэдынгөө hүйдхэлтэ ябуулгануудайнгаа талаар тэдэнэрэй хэды ехэ муу муухай аашануудые гаргажа байhан тухайнь Японой бүлэг социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хэhэн хөөрэлдөөн харуулжа үгэнэ. Энэ хөөрэлдөөнэй удхань бүхы совет арадай, бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй дура гутааба.

Уласхоорондын нэгэдэлдэ эсэргүү ямаршье hүйдхэлтэ ябуулгануудые хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй организацинуудай түлөөлэгшэдэй зүгhөө гаргажа огто болохогүй гэжэ К. Маркс тоолодог hэн. Нэгэдэл, hаналаа нэгэдэлгэ хадаа Интернационалай гол ёhо гурим мүн гэжэ Маркс захяа бэлэй. Нэгэдэхи Интернационал дотор Маркс, Энгельс Англиин тред-юнионистнуудта, лассальянецуудта, бакунистнуудта болон бусад баруунай болон зүүнэй оппортунистнуудта, догматигууд болон авантюристнуудта эсэргүү эбсэшэгүй тэмсэл ябуулдаг hэн.

Социалис демократиин нэгэдэл тухай Бакунинай hүйдхэлтэ ябуулга тухай хэлэхэ зуураа, Маркс иигэжэ хэлээ hэн:

«Өөhэдынгөө сохилтонуудые мүнөөнэй правительствануудта эсэргүү бэшэ, харин өөрынь хүушарhан үзэл болон хүтэлбэрие дагадаггүй революционернүүдтэ эсэргүү зорюулдаг... эгээн хара hөөргэ анархизмын баг үмдэhэн общество. Тэрэ хүдэлмэришэн ангиин уласхоорондын организациин зэргэдэ хабшуулдан ороно, эгээн түрүүлэн тэрэнэй хүтэлбэрие буляан абахые hэдэнэ, тиин энэ түсэбэйнгөө бүтэхэеэ болиходонь. тэрэнии бусайдуулха гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ общество зонhоо таhаранги, программаараа болон өөрынгөө хизаарлагданги үзэл бодолоор манай Эблэлэй үргэн ехэ программые болон агуухэ эрмэлзэлгые hэнгэргүйгөөр hэлгэнэ гэбэл: тэрэ хадаа Интернационалай элитэ бии байдаг секцинүүд дотор өөрынгөө бишыхын нюуса секцинүүдые эмхидхэнэ, тэдэнь нэгэ янзын директивэнүүдэй мэдэлдэ байна..., тэрэнэй дура зоригой эрхэ мэдэлдэ орохоhоо бүхы арсагшадта өөhэдынгөө гэзэтэнүүдээр сэхэ доботолно; тэрэнэй өөрынь үгын ёhоор, манай зэргэнүүдтэ сэхэ дайн hүжэрөөнэ. Энэ общество өөрынгөө зорилго дүүргэхын тула ямаршье зэр зэбсэг, муу муухай гэнэдхээн хардалга хэрэглэхэhээ арсанагүй: худал хуурмаг үгэ, айлган занаха ябадал, гэнтэ доботолго — эдэ бүгэдэ эб адляар тэрээндэ хамаатай» (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёол, 18-дахи том, 329-дэхи хуудаhан).

Тон зүбөөр хэлэгдэhэн үгэнүүд. Хитадай hандаргахы ябуулга хэгшэд Бакунинай, Каутскиин, Троцкиин эгээл муу муухай юумыень абажа, тэрэнии байгаали болон общество доторхи бүхы юумэн хүгжэхэдөө хоёрлодог, урган гаража энэhээ hалададаг гэhэн энеэдэhэ хүрэмэ «теорёор баяжуулаа». Иигэжэ материалистическэ диалектикые тон бүдүүлигээр хазагайруулха ябадал Хитадай «сэсэрхэгшэдтэ» юундэ хэрэгтэй болооб гэхэдэ, уласхоорондын коммунис хүдэлөөе hандаргажа байhанаа сагааруулха hанаатай. Теэд дэлхэйн коммунис хүдэлөөн эбээ таhарха аргаар бэшэ, харин нэгэдэлэй, бата жагсаалай замаар, hандаргахы ябуулга хэгшэдые элишэлэн зайсуулhанай аргаар хүгжэдэг юм гэжэ түүхые мэдэхэ хүн бүхэн ойлгодог.

КПСС, марксистско-ленинскэ бусад партинууд Хитадай hандаргахы ябуулга хэгшэдые шүүмжэлхэ зуураа, баруунай социал-демократуудта эсэргүү эсэшэгүй тэмсэл урдынхидаал мэтэ ябуулна.

Марксистско-ленинскэ партинуудай дүй дүршэл, бэежэн хатуужаhан ушар пролетарска интернационализмын ёhо гуримуудые эбдэгшэдтэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөе hандаргуулхагүй, «Бүхы оронуудай пролетаринар, мүлжэгдэжэ байhан арадууд, нэгэдэгты!» гэhэн Ленинэй лозунгые бэелүүлгэдэ hаад хүүлхэгүй.

Урагшаа дабшалтадаа бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабажа, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн мүнөө үе сагай хамагhаа нүлөө ехэтэй политическэ хүсэн гэгдэн, саашадаашье хүгжэхэ, тэрэ хадаа гараhан асуудалнуудые шиидхэжэ шадаха, общестовын хүгжэлтын бодото хуулиин ёhоор революци хэжэ, коммунизмын үзэл бодолоор социальна үндэhэн хубилалтануудые хэжэ шадаха.

«Гар гараа бүхөөр барисалдан, урагшаа дабшаха гэhэн агуухэ Ленинэй захяа бидэндэ нангин юм,— гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ hэн. — Манай зэргын нэгэдэл коммунизмын хүсые хэдэн дахин арьбадхана. Жагсаал, жагсаал, үшөө дахин жагсаал—энэл даа уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хуули!».

***

Марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ, I Интернационалай революционно заншалда үнэн сэхэ Советскэ Союзай Коммунис парти, бусад оронуудай аха дүү коммунис партинууд Маркс, Энгельс, Ленинэй зааhан замаар, бүхы дэлхэй дээрэ социализм, коммунизмын илалта тээшэ урагшаа дабшана!

Д. ЛУБСАНОВ,
философиин эрдэмэй кандидат.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1964 оной сентябриин 27.

1 Интернационалай 100 жэлэй ойдо

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын колхоз, совхозуудай, фабрика, заводуудай ажалшадай дунда Нэгэдэхи Интернационалай 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан лекцинүүд үнгэрэгдэжэ байнхай.

Железнодорожно районой һургуулинуудай түүхын багшанарай семинар дээрэ мүн лэ имэ лекци уншагдаа, хөөрэлдөөн үнгэрэгдөө. Мүнөө тус һургуулиин багшанар I Интернационал тухай һонирхолтой хөөрэлдөө һурагшадтайгаа үнгэрэгэһэн байна.

* * *

I Интернационалай байгуулагдаһаар 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан фотовыставкэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын Хяагтын музейдэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай, хүдөө ажахын институдуудта, городой һургуули, техникумүүдтэ эмхидхэгдээ.

Айл бүхэндэ—газетэ, журнал

Хэблэл тараалга—политическэ хүдэлмэри

Республика доторнай совет хэблэл жэл ерэхэ бүри олон хэһэгээр тараагдана. Энэ ушар уншагшадай оюун ухаанай эрилтын түргөөр ургажа байһанием гэршэлэн харуулна. Тиимэһээ хэблэл тараалгые бүри һайн гурим журамтай, эмхитэй болгохо гэшэ нютагай партийна организацинуудай шухала хэрэг.

Хэблэл тараалга — партийна организацинуудай ябуулдаг политическэ хүдэлмэриин нэгэн шухала һалбари мүн. Хаана энэ хүдэлмэри анхарал ехэтэйгээр, эмхитэйгээр ябуулагданаб, тэндэл уншагшад олошоржо байдаг, газетэ, журналнууд элбэгээр таража, хүн зоной эрилтые гүйсэдөөр хангажа байдаг гээшэ.

Теэд зарим газарта эгээл имэ оролдолго дуталдажа, совет хэблэл олон ажалшадта, илангаяа холын фермэ, отара, гүүртэнүүд дээгүүр ажалладаг хүдэлмэришэдтэ хүрэдэггүй байна. Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Эрхирэгэй совхозой 700 гаран хүнэй оройдоол 90 хүн республикын газетэнүүдтэ захил хэнхэй. Эндэ, илангаяа холын отара, гүүртэнүүдэй малшадай дунда, захил хэгдэдэггүй дээрэһээнь «Буряад үнэн» газетые уншаха аргагүй гэжэ гомдоглшод олон. «Улаан Оронго» колхоздо мүн лэ имэ байдал үзэгдэнэ. Эндэхи хоёр мянга гаран хүн зондо 126 хэһэг «Буряад үнэн», 285 хэһэг «Правда Бурятии» газетэнүүд захигданхай. Хэрбээ эндэхи малшадтай хөөрэлдэбэл, «байра дээрэмнай ерэжэ, хүн захил абанагүй, өөһэдөө почто ошохо сүлөөгүйбди» гэһэн гомдол хүрэһөөр лэ дуулахат.

Хэблэлдэ захил хэхэ хүдэлмэри ажалшадай дунда тон муугаар ябуулагдадагые энэ баримта тобойсо гэршэлжэ үгэнэ. Почтын зарим хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа хэблэл тараагшадай зуһөө өөһэдыгөө уялгада хайхарамжагүйгөөр хандадаг байһан тухай олон баримтануудые харуулжа боломоор. Теэд эндэ эсэстээ хэн зэмэтэйб гэхэдэ, нютагай партийна организацинууд, хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэд болоно. Хэблэл тараалга жэжэ, зүндөө бүтэхэ хэрэг гэһэн һанамжа олон ушарта дайралдадаг.

Энэ огто таарамжагүй. Зүндөө бүтэдэг политическэ хүдэлмэри гэжэ байдаггүй. Хэблэл тараалгадашье эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха шухала. Илангаяа олониитын хүсэн эндэ ехэ туһа хүргэхэ байна.

«Айл бүхэндэ — газетэ, журнал!» — эдэ үгэнүүд хэблэл тараагшадай дунда хододоо зэдэлжэ байг лэ.

М. ХАЛБАЕВ,
хэблэл тараалгын Улаан-Үдын таһагай начальник.

НҮҮДЭЛ ТАҺАГУУД

Бүхы һууриин газарнуудые харилсаатай болгохын зорилгоор Улаан-Үдын хүдөөгэй районой нютагууд дээрэ хэлхээ холбооной дүрбэн таһаг эмхидхэгдэһэн байна. Байгша ондо Саянта болон Хүрбэ һууринуудта хоёр таһаг нээгдээ.

Хураалгын хүдэлмэридэ ябаһан колхоз, совхозуудай таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэдые газетэ, журнал, ном дэбтэр, бэшэгэй саарһа болон бусадаар хангахын тулада нүүдэл нэмэлтэ таһагууд эльгээгдэһэн байха юм. Мостовая тэжэ түмэр замай разъездэ мүн тиимэ таһаг нээгдэбэ.

С. НОВАК.

ШЕФТЭЭ АБАҺАН СОВХОЗДО[О]

Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй цехүүдэй дунда электромашина цех эгээл залуу коллектив юм. Эдэнэрэй дунда һаншагаа сайһан үбгэд, хүгшэдые олохонь бэрхэтэй. Бултал согтой хүхюун хүбүүд, басагад байха. Ажал хүдэлмэреэ саг соонь хэжэ, бусад цехүүдэй дунда алдаршаһан залуушуулай энэ коллектив үетэн нүхэдэйнгөө, мүн бусад цехүүдэйнгээ хүдэлмэришэдэй сүлөөтэй сагаа ашагтай һайнаар үнгэргэхэдэнь туһалжа, өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэһэн энеэдэ зугаа элбэгтэй концертнүүдые үдын забһарлаалгын үедэ, үдэшэндөөшье харуулжа байдаг болонхой. Хүдэлмэришэд Евгений Попов, Александр Куриленко, Григорий Валов гэгшэд эдэнэрэйнгээ дунда эгээн хүхюун зугаатай, эдэбхитэй нүхэд юм. Үүсхэл оролдолго ехэтэй эдэнэр цехэйнгээ бүхы хүдэлмэришэдые суглуулжа, өөрын уран һайханай бүлгэмтэй болоһон. Александр Куриленкын баянаа зэдэлүүлхэдэнь, нугархай гоёор нахис хотос хатардаг Геннадий Валов Ирина Седых хоёрой сэндэр дээрэ гаража ерэхэдэнь, нүхэдынь нарьсмэ альга ташалгаар угтадаг. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо тус цехэйхид завод соогоо 30 гаран концерт харуулһан байна.

Шефтээ абаһан колхоздоо хабарай тарилгын үедэ туһаламжа үзүүлхөөр ошоһон эдэнэр таряашад, малшадай ажалладаг нютагуудаар ябажа ерэхэдээ, табан үдэрэй туршада юһэн концерт харуулһан байгаа. Харин мүнөө... ургаса хураалгын хаһа болоходо, солгёо хүрса хоолойтой, шадамар бэрхээр наададаг артистнууд баһал шефтээ абаһан ургэн Яруунын Исэнгын, «Комсомольский», Яруунын совхозуудай таряашад, механизаторнуудта ошожо, найман концерт харуулжа ерэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус цех[...] һайханай бүлгэмэй гэшүү[...] ехэ Октябриин һайндэрэй[...] вахтада жагсаһан хүдэл[...] дэйнгөө дунда энеэдэ зуга[...] тэй концерт харуулжа, орьёл өөдэ үетэн нүхэдө[...] жа ябана. Энэнһээ гад[...] цехэй уран һайханай бүл[...] родойнгоо предприятинүүд[...] жа, зүжэг, концерт харуу[...] лоһониинь һайшаамаар.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хатар на[...] сэдхэгшэд — Ирина Седых, [...]рий Валов сцена дээрэ.

В. Муллерай [...]

УЛААН ТУГАА НАМИЛЗУУЛАА

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөн ургэдэнэ.

Теэд мүнөөмнай, хүн зоной ажабайдалай улам һайжаржа байһан үедэ, наймаалагша бүхэнэй ажал хүдэлмэри улам харюусалгатай болоо хаям. Тэдэнэр үнэн дээрээ хото, хүдөөгэй холбоо бэлшэрые нэгэдүүлнэ бшуу.

Хэжэнгын совхозрабкоопойхидые абажа үзэе. Тэдэнэр үүргэ уялгаяа гүнзэгыгөөр ойлгожо, һүүлэй үедэ яһала эршэмтэйгээр хүдэлнэ.

Дурсагдаһан совхозрабкооп аймаг соо худалдаа наймаанай эгээл ехэ эмхинүүдэй нэгэн болоно, бэлэдхэгшэдые оруулангүй, тэрээнэй зэргэдэ 143 хүн ажаллана. Эндэ һүүлэй 6—7 жэлэй турша дотор кооперативна зөөри урихэ, үбэршэлхэ ябадал огто үзэгдэхэеэ болиһон. Мүн томдолшье орохонь тон хомор болоо.

Совхозрабкоонуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хэжэнгынхид түрүүлжэ, дамжуулгын Улаан туг абаһан байна.

Хоёрдохи квартал соо түсэбөө эд бараанай эрьесээр 106,9 процент, тэрэ тоодо столовонуудта эдеэ хоол худалдалгаар 136,2 процент, өөрын продукци гаргалгаар 123 процент дүүргээ. Ном наймаалгаар 117,7 процент, хүдөө ажахын продукт болон түүхэй эд тушаалгаар түсэбөө баһал үлүүлэн дүүргэһэн юм.

Теэд хэд наймаалагшад эрхимлээб? Эндэ нэн түрүүн нүхэд Цырма Бальжинимаевагай нэрэ дурдагдамаар. Гадна О. Дугарцыренова, Д. Р. Цыренова, Е. С. Матушкина, Я. Ертаханов, Х-Ж. Ширанова, Д. Дашиева, Д. Д. Базарова, Г. Цыбикжапова, Д. Жанаев, Ц. Ц. Цыбикжапов, Д. Дугарова, А. Апрелкова, автолавкын наймаалагша-жолоошон Г. В. Гончиков гэгшэдые магтамаар. Тэдэнэр эд бараанай эрьесээр һара бүриингөө түсэб үлүүлэн дүүргэдэг. Таряашадай болон малшадай дунда ехэ хүндэтэйшье болонхой. Тэрэшэлэн Митып Данзанов, Митып Содбоев гэгшэд полевой станууд дээрэ нүүдэл наймаа ходо эмхидхэжэ, шадамар бэрхээр хүдэлнэ.

Тэдэнэр үбһэ, таряа хураалгын үедэ габшагай һайнаар ажаллаа. Өөһэдөөшье үбһэ хураалга дээрэ хүдэлэлсэжэ, 400 центнер үбһэ бэлдэжэ, совхоздоо тушаагаа.

Совхозрабкоопой хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Ц. Б. Амагаев (правлениин түрүүлэгшэ), Г. Мясникова (профсоюзай местком), К. В. Шевчук, М. К. Орлова болон бусад коллективэйнгээ гэшүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яһала һайнаар хэхэһээ гадна, социалис мүрысөө шадамараар эмхидхэһэн, түрүүшүүлэйнгээ дүй дүршэлые согсолон нэбтэрүүлжэ шадаһан байна. Энээнэйнь аша үрэ яһала ехэ хаям: эд бараанайнь эрьесын кварталайнь түсэб нёдондо жэлэйхидэ орходоо 50500 түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүн магазинуудтань шэнэ онол аргануд зоримгойгоор нэбтэрүүлэгдэнэ, шэнэ эд бараан саг үргэлжэ асарагдахадаа, нэн түрүүн ажалшадай захилнууд хараада абтадаг. Таряашад болон малшадай саг соонь һайнаар хангахын тула 2 автолавка, морёор шэрэхэ 8 нүүдэл наймаан ябажа байдаг, наймаалагшагүй 8 буфет байгуулагданхай.

16 хүдэлмэришэдтэнь коммунис ажалай ударнигай болон «Совет худалдаа наймаанай кооперациин отличник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Совхозрабкоопой үмэнэһөө түрүүлэгшэнь нүхэр Амагаев райпотребсоюзай дамжуулгын Улаан туг тогтоон абаха зуураа, бүхы коллективнай саашадаа улам һайнаар хүдэлхэ гэжэ найдуулһан байха юм.

Н. БОЧКИН.

Хүршэ областьдомнай

ЗАБАЙКАЛИИН ЕХЭ ЗЭД

1949 оной зун һэн. Шэтын областиин холын хойто зүгтэ оршодог Удокан уулын оройнь саһаар хушагданхай зандаа. Хада хабсагайнуудай дунда эндэ тэндэ хаташаһан ганса нэгэ модол харагдана, оро хандагайн хоол—хүбхэнһөө ондоо ямаршье ургамал үгы. Иишэ Наминга голой эрьеэр үгсэжэ ерэһэн бүлэг геологууд майханаа татаһан байгаа.

Зунай тэн, бүгшэм халуунай үе. Гэбэшье эндэ зунай тэмдэг һайса үзэгдэнэгүй тооной. Үглөөгүүр бодоходош дардам сагаан хюруу унанхай, үдэртөө намарайхидал, хүйтэн жабар үлеэжэ байдаг. Удокан уулаймнай газарай хүрьһэнэй гэдэдэггүй газарта оршоно ха юм.

Геологическа али нэгэ нээлтэ гээшэмнай геологой ажабайдалай намтарай нэгэ хүбинь болоод үгэдэг. Эдир залуу наһаяа Москвада үнгэргэһэн, эндэхи инженерэй басаган Елизавета Ивановна Бурова геологой хүндэхэн мэргэжэл шэлэжэ, Сибириин тал дайдын гүн гүнзэгы руу ерэһэн байгаа. Эндэхи газарай баялигтай эгээн түрүүн ушарһан тухайгаа өөрынгөө дневнигтэ иигэжэ бэшэнэ:

— «Скользкий» гэжэ булагай эрье зүбшэжэ хахадлаад тооной ябатараа, тэрэнэй баруун эрьедэнь юрэ бусын үнгэтэй ногоонюй ургажа байхые сэбёорбоб. Ошожо харахадамнай, карбонатна элһэнэй холторхой, утархайнууд үзэгдэбэ. Зэдэй ногоон жэбэээр нэбтэржэ, малахит шулуунай үнгэтэй болонхой. Саашадаашье үргэлжэ тооной нимэл холторхойнууд харагдаба. Энээхэн багтал зэдэй баялигай гол гарашань байна ха гэжэ тиихэдэ би ашидаа һэм...

Имэ ушарта хэгдэдэг хэрэгтэй шэнжэлэлгэ, хэмжэлгэ хэжэ, шалгажа үзэхэеэ элдэб шулуунуудые абажа, үдэшэ орой болошоһон хойно лагерьтаа бусажа ерэбэбди. Хараһан үзэһэн тухайгаа геологическа партиингаа начальнигта тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэбди. Үглөөдэрынь экспедициин баазада олоһон пробо, шулуунуудаа шалгалтада эльгээгэбди. Һанаандамнай орохоор бэшэ һайн үрэ дүн харуулба...

Имэ ехэ баялигтай газар олоходоо би юун тухай бодоһон байгаабиб? Олоһон баялигнай ехэл байха гэжэ бишье, минии нүхэдшье найдаһан байгаа. Теэд найдабаримнайшье хүсэлдэбэ ха юм. Ойрын сагта манай орон зэдэй баялигай үшөө нэгэ газар ашаглажа эхилхэ байһандань би баяртайб. Минии хүдэлмэриин имэ амжалта асарһанданьшье баярланаб...»

Наминга... Геологууд, горнягуудай холын хойто зүгэй тосхон. Долоон жэлэй эхеэр баригдажа эхилээ юм. Һаяхан лэ географическа карта дээрэ тэмдэглэгдээ. Геологическая, Центральная, Заречная гэһэн үйлсэнүүд дээрнь машинанууд, оро хүлләһэн хүнүүдшье гүйлгэлдэнэ.

Наминга тосхон эндэхи геологическа шэнжэлэлгын хүдэлмэриин түб болонхой. Тон олон шухала асуудалнууд шиидхэгдэхэ ха юм. Газарай баялигай хилэ тодорхойлхо, электрын элшээр хангаха, шоссе, түмэр харгы таталха, руда комплексноор малтажа абаха гэхэ мэтэ асуудалнууд. Забайкалида олдоһон зэдэй хэбтэшэгэ мүнөө мэдээжэ Чатыркульска баялигһаа хэды дахин ехэ ха юм. Тиимэһээ шиидхэгдэхэ асуудалнуудшье ехэнүүд.

Забайкалида олдоһон энэ баялигые ашаглажа эхилһэн тухай хэзээ нэгэтэ кинодо буулгагдаха байха. Энэ фильмые «Гринталиин королевство» гэжэ нэрлэбэл болохо байтаа.

Удоканска комплексно экспедициин главна геолог Эдуард Францевич Гринталь эндэхи баялигые шэнжэлхын тула арбан жэлдэ хүдэлжэ байнхай. Институт дүүргэһээр лэ иишэ ерээд, таһалгаряагүй хүдэлһөөр. Тэрэнэй хүтэлбэри доро, тэрэнэй сэхэ хабаадалгатайтаар Удокан уулын олон баялигууд шэнжэлэгдэн тодорхойлогдожо, ватман, карта дээрэ буулгагдана.

Наминга гэһэн үгын хайшан гэжэ зүб оршуулагдадагынь мэдэхэнь бэрхэтэй. Зарим үбгэжөөлнүүд «Дабаан» гээд оршуулдаг байха юм. Тиимэ байбал, энэ үгэ геологуудай мүнөө хэжэ байһаниинь сэхэ элиршэлжэ үгэнэ. Түрүүшын майхан, һүхөөр сабшажа бариһан гэр гэхэ мэтэ үни үнгэрөө, дабаанай хаяада үлэнхэй. Мүнөө проектировщигуудай шэрдэндэ ерээдүйн городой тухай элеэр, дабаан дээрэһээ мэтээр харагдана.

Эндэхи хада уулын баялиг шэнжэлэлтэ ургэн [...] гаар ябуулагдана. Ганса[...] зэд бэшэ, мүн бусадшье [...]та малтамалнууд олдожо [...] Шэнжэлэлгын хүдэлмэри[...] хүн хабаадуулагдана. [...] зүг бүриһөө холын хойт[...]кан тээшэ геологууд е[...] Эндэ урин дулаан Украи[...] халуун нарата Кавказһаа, [...] Дурна зүгһөө ерэһэн мэр[...]тэдтэй ушаржа болохот. [...] дундаһаа геологууд Коре[...] Кравенко, аха дүү Турчани[...]най оролдосото ажал т[...]мээр.

Хэдэхэн жэлэй саада т[...]тиин Каларска райкомдо [...] нэгэ хүн слюда асаржа [...] байгаа. Теэд райкомой хү[...]рилэгшэд хэнэй асарһаниин[...]жа абангүй, хаанаһаа олд[...]ень мэдэжэ шадангүй у[...] байба. Эвенк Николаевай [...]һэнэй ёһоор, энэ слюда [...] гэжэ тиимэ амар хүрэхөө[...] хадада байжа магад. [...] Гринталь геолог Виктор М[...]ченкотэй хамта энээниие [...] гажа үзэхэ гэжэ шиидэ[...] Тиимэ гансал вертолёдоо[...]жо болохо юм.

Эдэ хоёрнай недели ту[...]гай уларилай заһархые х[...]ядаад, бусажа ерээ бэлэй. [...]

— Хойто зүг гээшэмнай [...] юм, хүлеэхэ болобобди, [...] удаан хүлеэхэгүйбди, — [...] Эдуард Гринталь хэлээ һэ[...]

Эдуард МОЛЧАН[...]
журнал[...]

ТАМИРШАД, ТАНДА ТУҺАТАЙ

Республикымнай түб Улаан-Үдэдэ эмнэлгын үшөө нэгэ шэнэ газар бии болобо. Каландарашвилиин нэрэмжэтэ гудамжада республикын врачебно-физкультурна диспансер нээгдэбэ. Тэрэ диспансер спортсменүүдые үзэхэ болон эмнэлгын гимнастика хэрэглэжэ байһан үбшэнтэниие аргалха байна.

Эмнэлгын энэ газар хадаа республикын эмнэлгын эмхи зургаануудта спортсменүүдые хайшан гэжэ үзэхэ, аргалха тухайда методическа туһаламжа үзүүлжэ байха болоно. Тэрэшэлэн спортсменүүдэй элдэб үбшэнһөө бэеэ яажа хамгаалха талаар аргалалгын физкультура хэхэ методическа заабаритай бэшэг зохёон гаргажа байха юм.

Дурсагдаһан диспансер республикынгаа городууд болон аймагуудай эмнэлгын эмхи зургаануудай дэргэдэ спортсменүүдые үзэхэ, мүн эмнэлгын газарнуудай, һайн дуранай спортивна бүлгэмүүдэй болон хүүгэдэй спортивна һургуулинуудай дэргэдэ врачебнэ шалгалтын кабинедүүдые нээлгэхэ зорилготой байна.

НАМАР

Намарай ой соо шэмээгүй,
Наадаха шубуудшье арилаа даа.
Наһан соогоо эсэхые мэдээгүй
Наартай горхон шурьяал даа.
Сэгээн хуһан ой соогуур
Сэнгэн табилуулхада хүхюутэй.
Алтан набшаһад урда хойгуур
Адхарна, адхарна бороо мэтээр.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХОЛЫН ТОСХОНДО

Хойто-Байгалай районой Холодный тосхондо 35 киловатт хүсэтэй дизельнэ мотоороор хүдэлдэг электростанци баригдаба. Айлнуудай гэртэ Ильичэй лампочканууд һаруул гэрэлээ үгөө. Колхозой модо хюрөөдэдэг рама хүдэлжэ эхилбэ. Һаалишадайшье ажал хүнгэдхэгдөө. Станци 306 газарта гэрэл үгэһэн байна.

Нүхэр Сапуновой даадаг барилгашадай бригада тосхондо гэрэл үгэһэн һайн һайхан дурасхаал үлөөгөө. Мүнөө станциин дизелист-электрик Иван Шишмарев һайнаар хүдэлжэ эхилээ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, шинг бороо орохогүй. Зүүн хойноһоо һулаханаар һалхилха, Хойто аймагуудаар 10—15, урда нютагуудаар 15—20 градус дулаан. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 0 градус, үдэртөө 18—20 градус дулаан болохо.

Сентябриин 28, 29-нэй үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха. Зарим нютагуудаар бороо орохо. Баруун хойноһоо дунда зэргээр һалхилха. Хойто захын нютагуудаар һүниндөө 0—5 градус хүйтэн, бусад нютагуудаар 0—5, үдэртөө 15—20 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Нэгэдэхи Интернационалай зуун жэлэй ойдо

БЕРЛИН, сентябриин 25. (ТАСС). I Интернационалай тогтоһоор зуун жэлэй ойн гүйсэхөө байһантай дашарамдуулагдажа, эндэ уласхоорондын научна конференци нээгдээ.

«Нэгэдэхи Интернационал, мүнөө үе сагай уласхоорондын коммунис хүдэлөөн» гэһэн элидхэл СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вальтер Ульбрихт хэһэн байна.

—□●□—

Сомали бэеэ абанги политика баримтална

МОГАДИШО, сентябриин 25. (ТАСС). Сомалиин Республикын премьер-министр Абдирезак Хаджи Хусейн Сомалиин шэнэ правительствын программые үсэгэлдэр болоһон пресс-конференци дээрэ соносхохо зуураа, иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Шэнэ правительство хадаа бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй политикые шууд баримталха, Сомалиин Республикын конституциин ёһоор батадхагдаһан эрхэ болон сүлөө хамгаалха, ороной экономическа, культурна болон социальна хүгжэлтын талаар хэмжээнүүдые бэелүүлжэ, Сомалиин арадай байдалые һайжаруулха.

—□●□—

16 миллион хүн үзэг бэшэг мэдэнэгүй

СТАМБУЛ, сентябриин 25. (ТАСС). Уншажа, бэшэжэ шададаггүй 16 миллион хүн мүнөө үедэ Турцида бии гээд «Джумхуриет» гэжэ газетэ мэдээсэнэ.

Алжирта уласхоорондын яармаг нээгдэхэнь. I Интернационалай 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уласхоорондын научна конференци. Японда угаа ехэ гэмтэл болобо.

Алжирай түүхэдэ анха түрүүнээ

АЛЖИР, сентябриин 25. ТАСС-ай корреспондент А. Токарев иигэжэ дамжуулна:

Алжир шадарай Дар Эль-Бейдэ гэжэ һууринда ороной түүхэдэ анха түрүүшын уласхоорондын яармаг үглөө нээгдэхэнь. Эдэ үдэрнүүдтэ павильонуудые нээхэ һүүлшын бэлэдхэлнүүд болоо, экспонадууд табигдажа дүүргэгдэбэ. Яармагай талмайһаа хэдэн зуун метртэ байдаг Дар Эль-Бейдэ гэжэ аэродром дээрэ хүн зон олон: эндэ харин делегацинууд таһалгаряагүй ерэнэ.

Советскэ павильон яармаг дээрэхи эгээн томо павильонуудай нэгэн юм. Тэрэ 1.200 дүрбэлжэн метр талмайе эзэлнэ. Павильоной стендүүд болон тэрэ шадарай талмай дээрэ 6 мянга гаран экспонадууд табигданхай. Москва, Ленинград, Киев, Саратов болон советскэ бусад городуудай 150 шахуу предприяти өөһэдынгөө бүтээһэн зүйлнүүдые Алжир эльгээгээ.

Станогууд, бүд нэхэлгын машинанууд, типографинуудай түхеэрэлгэнүүд советскэ павильон соо табигданхай. Атомай хүсые арадай ажахыда болон медицинэдэ хэрэглэлгэдэ павильоной бүхэли бүлэгынь зорюулагданхай. Шэнэ шэнэ электронно аппаратура, оптическа приборнууд ехээр анхарал хандуулна.

Эгээн лэ һонюуша алжирайхид выставкын нээгдэхые хүлеэнгүйгөөр советскэ павильон шадарай талмай дээрэ табигдаһан экспонадуудые хаража эхилээ. Эндэ советскэ үрэмдэлгын вышкэ хүдэлнэ. Алжирайхид тэрэнэй хажууда удаан зогсоно, совет автомобильнууд, тракторнууд болон хүдөө ажахын машинануудые харана.

Советскэ павильон тухай Алжирай мүнөөдэрэй газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ. Яармаг дээрэ советскэ павильоной директорэй үсэгэлдэр хэһэн пресс-конференци тухай мэдээсэнэ.

—□●□—

Социализм тээшэ дабшалгые зогсоохо аргагүй

ДЕЛИ, сентябриин 25. (ТАСС). Социализм тээшэ дэлхэйн оронуудай дабшалтые хэншье зогсоожо шадахагүй гээд Индиин наһа бараһан премьер-министр Неругэй басаган Индира Ганди үсэгэлдэр Делидэ мэдүүлээ. Социализм тээшэ замые хааха гэһэн али бүхы һэдэлгэ революцида хүргэхэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Хэрбээ Инди экономическа талаараа дэбжэхые хүсөө гээшэ һаа, түсэблэлгын политика бэелүүлхэ ёһотой гээд тэрэ хэлээ.

—□●□—

Хадалиг нютагуудай угсагаатан восстани хэбэ

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Урда Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагша генерал Кхием ороной хадалиг газартай түбэй районууд тээшэ мүнөөдэр ниилэн ошоо. Тэндэ хадалиг нютагуудай угсагаатан восстани хэһэн байна. Хадалиг нютагтай районуудые автономито болгохо тухай восстани хэгшэд Сайгоной правительствада эрилтэ хэнэ.

ДАНИИН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА БЭРХЭ[...] БАЙДАЛ ТОХЁОЛДОБО

КОПЕНГАГЕН, сентябриин 25. (ТАСС). Данида парламентскэ һунгалтын болоһоной һүүлээр Е. О. Крагай толгойлдог социал-демократуудай болон радикалнуудай коалиционно правительство фолькетингдэ олонхид бэшэ болоһон дээрэһээ тушаалһаа буугаа. Шадаал һаа олон партинуудай хабаадалгатайгаар Даниин шэнэ правительство байгуулхыень Е. О. Крагта х[...]гэлдэр даалгаа. Фолькетинг[...] тон томо партинуудай түлө[...]тэй уулзаһанайнгаа һүүлэ[...] правительствые байгуулха [...] байһан тухай Е. О. Краг х[...] Тохёолдоһон оршон байдал[...]шэн хэлсэхын тулада Е. О. [...] нөөдэр хаантай дахяад уулз[...]на.

ИНДИДЭ КОММУНИСТНУУДЫЕ ХЭҺЭ[...]

ДЕЛИ, сентябриин 25. (ТАСС). ПТИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Горакхпура (Уттар Прадеш штат) городой сүүд 26 коммунистые 15 хоногто түрмэдэ һууххаар, яла түлэхөөр сүүдлэн шиидхээ. Юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгэдэ, эдеэ зүйлнүүдэй талаар засагай бэелүүлдэг политикэдэ бүр[...]га мэдүүлһэн бүхэнниин [...]да хабаадаа гэжэ тэдэнэр [...]һэн байна.

Японда хүсэтэ һалхи шуурган бол[...]

ТОКИО, сентябриин 25. (ТАСС). Жэлэй эхинһээ хойшо хоридохи хүсэтэ һалхи шуурган мүнөө һүни Японда болобо. Энэ һалхин хамагай түрүүндэ Кюсю аралые дайраа.

Хүсэтэ һалхи шуурганһаа уламжалан, ороной 30 префектурада үер, һандарал болоо. 25 хүн үхөө, 132 хүн шархатаа, 9 хүн һураггүйгөөр үгы болоо. Һүүлшын мэдээнэй ёһоор, 3 мянга гаран гэр, 34 хүүргэ, 43 даамба һандаргагдаһан байна.

Энэ хүсэтэ һалхин Япон[...] эрьеые зүбшэн, часай 70 [...] түргэнөөр дэлбэржэ байнхай.

Бүри һүүлшын мэдээнэй[...] хүсэтэ һалхи шуурганай [...] 30 хүн үхөө, 360 хүн ш[...] 158 хүн һураггүйгөөр үг[...] Шуурганай үедэ 5000 гэр [...] 42 мянган гэр уһанда абта[...] шуурганһаа уламжалан [...] ороһон районуудтай хэлхэ[...] бүрин таһалданхай.

Редактор Ц. О. ОЖ[...]

Манай адрес, телефонуу[д]

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ула[н-Удэ], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. [редак]тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—[...] отделов: сельскохозяйственного производства и парт[ийной] жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и [...]ной жизни—48-89, 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологич[...]—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабо[...]ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и [...]дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при С[овете] Министров Бурятской АССР.

Н00230. Зак. № [...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 27.